

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

După cincizeci de ani

„Să urăm deci acestei tinere plante, care astăzi se împlântă în a doua a noastră patrie, să-i urăm binecuvântare dela cel ce sprijinește toate, ca cu ajutorul celui prea înalt și cu zelul învățat al națiunii nutrită și crescută să ajungă cât mai curând la statura normală, în care să înverzească, să înfrunzească și fructe înmiite să aducă de bun și dulce gust tuturor românilor, fructe de cultură și propășire în toate ramurile științei, artei și civilizațiunii“.

Sunt cuvintele canonicului Timoteiu Cipariu, rostite în ziua de 4 noembrie n. 1861 la „adunarea“ constituantă a Asociațiunii, în sala seminarului din Sibiu, ca răspuns discursului de deschidere a adunării din partea episcopului Andrei baron de Șaguna.

Și iată, cu ajutorul celui prea înalt și cu zelul învățat al națiunii nutrită și crescută în cursul unei jumătăți de veac Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român a ajuns să înverzească, să înfrunzească și fructe să aducă de bun și dulce gust tuturor românilor, fructe de cultură și propășire în toate ramurile științei, artei și civilizațiunii.

Cincizeci de ani. E mult în viața individului, clipă trecătoare în viața unui popor. Și cum omul toate le măsoară cu dorurile și temerile sale, cum fiecare ar dori să-și vadă împlinit gândul la mărirea națiunii sale, multora li-se pare, că cei cincizeci de ani în viața Asociațiunii nu au produs tot, ce ar fi trebuit să producă, ce ar fi putut să producă.

Pe lângă tenacitatea într'adevăr uimitoare, cu care poporul românesc ține, poate chiar inconștient, la limba sa moștenită dela colonii lui Traian, fără îndoială acest neam de oameni are în firea sa și o doză de indolență, o enigmatică apatie față de viața sa obștească, pe care nu o poate simți ca fiind viața sa proprie, dela a cărei prosperitate atârnă în cea mai mare parte fericirea sa individuală, ci o privește mai mult ca un fel de mijloc al distracției sale sufletești. Acest fond al firei românești este piedeca cea mai grea de învins a consolidării noastre desăvârșite în lupta pentru creșterea condițiilor indispensabile la întemeierea vieții noastre ca națiune liberă, cum ar trebui și cum ar putea să fie un popor conștient, care numără 3 milioane și jumătate de suflete.

Și sub acest raport se poate susține, se poate chiar dovedi, că Asociațiunea pentru literatura română, și cultura poporului român în cei 50 de ani ai activității sale n'a realizat toate acele succese, pe care le reclamau trebuințele culturale ale națiunii noastre, care lipsită cu desăvârșire de spri-

jinul Statului, ba împiedecată chiar de puterea de stat în mersul său spre cultura, care nu poate fi decât cea națională românească, cu atât mai vărtos avea trebuință a-și încorda toate puterile proprii spre a nu rămânea culturalicește îndărătul celorlalte neamuri conlocuitoare.

Ori câtă bucurie se sălășluiește în sufletul nostru astăzi, când am ajuns să sărbătorim împlinirea unei jumătăți de veac dela înființarea Asociațiunii noastre culturale și mai ales orcât ne înveselește interesul obștesc și intențiv ce-l vedem manifestându-se pentru marea sărbătoare jubilară dela Blaj, ne-am face vinovați de neglijaarea datorințelor noastre publicistice, dacă tocmai în bucuria generală a momentului am omite a constata faptul, că în timpul lung de 50 de ani s'a făcut puțin în raport cu ceea ce s'ar fi putut face. Simțământul acesta trebuie să fie infiltrat în sufletul tuturor acelor, cari astăzi, din prilejul sărbătorilor dela Blaj, se gândesc la Asociațiune ori vor lua chiar parte la acele grandioase serbări. Căci nu vom serba mai cu demnitate acest jubileu, decât luând în gândul nostru hotărârea și primind asupra-ne îndatorirea de a înlătura pe viitor toate piedecile, cari i-s'au pus Asociațiunii întru îndeplinirea sublimei sale misiuni de a înlocui Statul în îndatoririle sale față de cultivarea națiunii române din Ungaria și Ardeal.

Popor orfan sub stăpânirea unei mame maștere, care ar dori să ne răpească chiar tot avutul nostru moștenit dela părinți, națiunea română cu atât mai vărtos trebuie să fie bărbată, să-și încordeze toate puterile, să aducă toate jertfele, cari i-se cer, pentruca să-și întemeieze cultura națională, fără de care zadarnice rămân toate sbuciumările noastre pentru libertate și fericire.

Cine nu cunoaște adevărul se nimește prin minciună, și omul cuminte cu tot dinadinsul caută să-și cunoască defectele spre a le înlătura din calea desăvârșirii sale îngăduite prin legile firei.

Când însă bine ne dăm samă de ceea ce nu am făcut din toate câte am fi putut săvârși, nu mai puțin știm aprecia marea valoare a celor săvârșite și în ziua aceasta de glorioasă sărbătoare națională cu pietate și adâncă mulțumită, închinăm tot gândul și tot sufletul nostru acelor fericite înaintași ai noștri, cari au jertfit osteneala lor întru ridicarea și prosperarea „Asociațiunii“, acestui neîntrecut focular de cultură și mângâiere pentru obiditul nostru neam românesc.

Școala civilă de fete, casa și muzeul

național al „Asociațiunii“, biblioteca pentru popor, nesfârșitul lanț al prelegerilor populare și toate celelalte acțiuni salutare ale „Asociațiunii“, sunt dovadă strălucitoare despre puterea de viață a acestei instituțiuni și ne dau mângâitoare nădejde în rodnicia ei tot mai bogată pentru viitor.

Iar zilele sărbătorilor dela Blaj prin manifestarea atât de puternică a nizuinelor noastre culturale, vor fi eternizate în istoria zbuciumatei noastre vieți naționale, ca un prag luminos, peste care trecând, vom lua asupra-ne cu înocitate și îndoită putere de voință, munca isbăvitoare spre mântuirea noastră din robie prin atotbiruitoarele arme ale civilizațiunii omenești. Geniul bun al neamului nostru va întruni de astădată la Blaj toată floarea națiunii noastre și-i vom vedea alături la masa întinsă a culturii românești pe toți arhierii români, dându-se astfel cea mai clasică dovadă despre adevărul mântuitor, că *una suntem cu toții în cugete și în simțiri*.

Și sborul spre cer al unui fiu din națiunea noastră, simbolizează îndreptățitul nostru gând spre mărirea viitoare, căci neamul, care produce astfel de genii, are în firea sa îndreptățirea să-și aștepte locul între națiunile fruntașe ale omenirii.

Faptele săvârșite în cursul celor cincizeci de ani dela înființarea Asociațiunii ne îndreptățesc să încheiem aceste rânduri prin cuvintele învățatului și înțeleptului Timotei Cipariu, rostite la înființarea ei:

„Națiunile, cari visează și trăiesc în acel vis deșert, că oarecând tot vor să aducă pe român să-și desprăvească limba și să adoreze alta străină, cari nu se pot desbrăca de iluziunile lor, că românul va voi să se împănizeze cu penele străine, pentru a înăcuși sărăcia acestor națiuni îngâmfate și pretenzive, depunându-și odată pentru totdeauna toate ambițiunile rău calculate, deștepte-se din visul lor și nu se mai nutrească cu iluziuni seci și amăgitoare. **Căci amin, amin le zicem lor, mai curând va trece cerul și pământul, decât să se mai prefacă românul în națiunea aceea sau aceea. De român ca națiune vorbesc, nu de român ca individ. Pentruca, dacă au fost împrejurări, când câte un biet de român sau de foame sau de golătate ori din oarecare ambițiune sau din alt calcul s'a îndepărtat din trupina națiunii sale și s'a înocinat ca un oliv domestic în oliv sălbatic, asta s'a putut întâmpla și poate se va mai întâmpla și se poate să vedem chiar și în zilele noastre cu ochii astfel de întâmplări. Să-i lăsam însă în numele lui Dumnezeu să-și caute fericirea și re-**

pausul inimii unde le place și unde sperează să le aște. Dar românul ca națiune, pe care 17 secole l-au aplecat la pământ într'adevăr și nu l-au frânt, nici nu l-au smuls din rădăcină, chiar să mai treacă peste el de 17 ori 17 secole tot român va rămânea, de s'ar duce și cu miile ceice se instrăinează“.

Cu gândul înseninat de bucurie salutam marea manifestare culturală dela Blaj.

Ion Maiorescu

— Activitatea sa culturală —

Sărbătorim anul acesta o sută de ani, de când s'a născut unul din cei mai mari și mai modești învățători ai neamului nostru: Ion Maiorescu.

În România, pe pământul românimii libere, centenarul acesta se va însemna printr'un monument de bronz pe care-l lucrează distinsul artist tânăr Jordănescu și care va fi așezat pe una din pietele Craiovei. În Ungaria, unde pietile publice sunt consacrate numai monumentelor către cari românii nu pot privi decât cu ură și durere, Ion Maiorescu, deși e ardelen, deși a fost deopotrivă de mare și pentru Ardeal și pentru România, nu-și va avea chipul turnat în bronz. Cu toate acestea, ardeleni, cași românii din regatul liber, cuprinși de același gând măreț și de aceleași recunoaștere sentimente, sărbătorește azi centenarul aceluia, care din Ardeal a adus lumina în țara românească și din țara românească a dus în Ardeal prestigiu și putere, pentru a face să se recunoască și să se valideze drepturile poporului nostru.

Și cum să nu-l sărbătorim? Ion Maiorescu a fost un apostol strălucit al culturii românești. Un apostol energic și modest, care a găsit în sufletul său bogat puteri destule ca să se resemneze în clipe de restriște, să țină dreaptă cumpănă judecății în momente de înălțare, să sufere în tăcere toate lipsurile, să renunțe la măririi, să nu alege după îmbogățire, să nu desereze nici odată de soarta poporului nostru și să lupte din răputeri, metodic stăruitor pen-

tru realizarea idealului său suprem de cultură națională.

În vasta sa propagandă culturală, în prodigioasa sa carieră de dascăl al poporului, de luminător și deslușitor al scopurilor noastre, el era călăuzit totdeauna de convingerea că o națiune, ca să se poată desvolta temeinic, ca să se poată cultiva în senzul necesităților și aspirațiilor ei trebuie să-și cunoască limba și să-și înțeleagă naționalitatea.

„Să ne învățăm limba! — spunea el adesea elevilor săi dela școala culturală și națională din Craiova. Atunci vom ști ce avem și ceace ne lipsește; atunci ne vom putea înțelege mai bine și mai curând; atunci fii și nepoții noștri ne vor binecuvânta că, punându-i pe drumul adevăratei culturi, le-am arătat și mijlocul de-a cunoaște aceea ce are românul mai prețios: limba și naționalitatea sa“.

Iar la cursurile complimentare de pe lângă colegiul Sf. Sava Ion Maiorescu spunea adesea, în tonul acela familiar care făcea ca erudiția lui să fie atât de plăcută și prelegerile sale cu-atâta drag ascultate:

„Eu, frate, încă, am văzut multe și din toate acestea multe, m'am convins că noi, fără carte, acilea în țara aceasta, și mai departe, în țările acelea locuite de români, multă viață nu vom avea. Am fost și eu în țările apusului, și-apoi fost-am și la Viena, și pe acolo, pretutindeni, am înțeles că nimic alt nu întărește și nu împodobește viața omului și, deci, viața poporului, mai mult ca învățătura, știința și artele. Asta n'o uitați, frate, în toate luptele vieții voastre, c'apoi încă și noi vom ajunge ca polonii, și nu-i frumos, nu-i bine...“

Ion Maiorescu s'a născut la anul 1811, în comuna Bucurdea lângă Blaj. A învățat carte românească și ungurească la Blaj și Cluj. Apoi a trecut la universitatea din Budapesta. Cum nu era însă un spirit mărginit care să se mulțumească cu o cultură unilaterală, la 1834 părăsește Pesta, pentru a se duce la Viena. Acolo, pe lângă cursurile de teologie, — familia îl consacrase

preoției — audia și cursuri de istorie și filozofie. Fiindcă nu voia cu nici un preț să se facă preot, la 1836 fugi din Viena, înainte de a-și fi luat doctoratul.

Atunci a intrat în Muntenia și s'a stabilit la Cernet, comună mare, situată în jud. Mehedinți, locuită de mulți moșieri bogați, ilustrată de casa lui Tudor Vladimirescu, dar lipsită de școală. Ion Maiorescu rămase surprins de încercătura în care zăcea poporul din Cernet. Și mai des îl surprinse în mod dureros faptul întristător, că românii din ținutul acela nu simțeau deloc lipsa școlii și nevoia de a se cultiva.

Atunci se deșteptă în învățatul ardelen conștiința aptitudinilor lui de învățător și ambiția înaltă de a contribui la cultivarea poporului român. Stăruind din răputeri și prin stăruințele lui se ridică o școală primară în Cernet. Iar de pe de catedra acestei școli elementare, Ion Maiorescu, omul cu vastă cultură apusană, începe să facă educația primară a copiilor.

La anul 1837, Alexandru Ghika, Domnul Munteniei, cu ocazia unei vizite la Cernet, convingându-se personal de marile însușiri de profesor ale lui Ion Maiorescu, permută pe acesta la școala centrală și națională din Craiova, unde i se încredință catedra de istorie universală și stil național.

În această calitate a desfășurat atâta competență, atâta caldă însuflețire pentru tot ceace era privitor la cultura românească, atâta neobosită energie și istovitoare muncă, în cât, în foarte scurt timp deveni obiectul de interes și simpatie al tuturor bunilor români un fruntaș între fruntașii Craiovei și ținta urei și tuturor uneltirilor grecilor și rușilor.

Dar cu toate intrigile țesute în contra lui de aceia cari vedeau cu ochi răi opera sa de redeșteptare națională, la 1847 Ion Maiorescu a fost numit inspector general al școlilor pentru Oltenia.

La anul 1848, — anul revoluționar — marele învățător, ispitit de vântul revoluțiunii ce sufla din toate cele patru colțuri ale românimii, părăsi învățământul, pentru a sluji pe altă cale cauza națională, al cărui modest dar prețios luptător a fost pe

Mona Lisa

„Nella qual testa chi voleva vedere quanto l'arte potesse imitar la natura, agevolmente si poteva comprendere: perchè quivi erano contrafatte tutte le minuzie che se possono con sottigliezza dipignere. Ghi occhi avevano que' lustru e quelle acquirtrine che di continuo si veggono nel vivo, ed intorno a essi erano tutti quei rossigni lividi ei peli che non senza grandissima sottigliezza si possono fare. Le ciglie... non potevano essere più naturali. Il naso contutte quelle belle aperture rossette e tenere si vedeva essere vivo. La bocca con quella sua sfenditura, con le sue fini unite dal rosso della bocca, con l'incarnazione del viso, che non colori, ma carne pareva veramente. Nella fontanella della gola chi intentissimamente la guardava vedeva battere i polsi...“

Giorgio Vasari.

Marti după amiază, în timp ce la Paris pretutindeni, și alocurea, se discuta problema marocană peste întreaga lume civilizată a fost izbită o știre care nu putea fi crezută la început și care apoi, când s'a adevărit, a provocat, în acea stare sufletească enervată prin agitația continuă și încredată prin oscilarea între reshel și pace, un sentiment general de durere: Din Lavru a dispărut un tablou, alături de Aphrodita de Milos cel mai prețios obiect de artă al acestei colecțiuni grandioase și unul din cele mai — mai desăvârșite opere ce a creat omenirea. Este portretul Giocondei de Lionardo da Vinci.

Geniu cum puțini a cunoscut lumea, filosof etern nemulțumit, Lionardo da Vinci (1452—1519) a abordat toate teronele activității spirituale a sufletului omenesc, și a atins, în tot ce-a produs,

culmi nestrăbătute înaintea sa; dar în urma acestei vieți, frumoase cum puțini au avut-o pe acest pământ, n'au rămas multe creațiuni terminate. În pictură, sunt 8 pân' la 10 tablouri ce ni s'au păstrat cu siguranță dela dânsul, — pe lângă un număr mare de schițe și deseneuri. Firea sa de artist ni se manifesta mai eclatant în acest portret al frumoasei Mona Lisa Gioconda, căci divina „Cina cea de taină“ din biserica S. Maria delle Grazie din Milano a avut o soartă mașteră. Dacă se va întâmpla ca acest portret să dispară, lumea ar îndura o pierdere ce nu poate fi exprimată în cifre, și care nu îndrăznim a ni-o închipui.

Născută din o veche familie neapolitană, Mona Lisa Gherardini a fost soția a treia a comerciantului Francesco del Giocondo (1460—1528) din Firenze. Om de afaceri, el de sigur n'a avut calități pentru a fermeca această minunată copilă de patriciani mândri. Când i-a devenit soție Mona Lisa renunțase deja la visul vieții sale, după ce jucele pe care îl iubea a murit pe câmpul de luptă, resignată a intrat la vatra florentinului, și a căutat în litere și arte mângâiere pentru fericirea pierdută.

După o serie de ani glorioși petrecuți în Milano, Lionardo se așează, la Florența (1502) și, în timp ce obsearvă zborul paserilor și studiază problema plutirii în aer, se recrează modelând în colorii portretul Giocondei. În al trezecilea an al etății, Mona Lisa era atunci în toată splendoarea frumșetii sale.

Se spune, că patru ani de zile mereu a perfecționat, voind a crea însă desăvârșirea. Fire inteligentă și profundă ce pare a fi fost Gioconda, ea devenea serioasă și gânditoare în cursul pozării; pentru a-i nutri seninătatea temperamentului, maestrul o întreținea cu discuțiuni de spirit din domeniul studiilor sale ce o interesau, ori lăsa să sune musică alături de atelier, pentru a provoca pe fața doamnei expresiunea ce voia să fixeze după ce a cunoscut întreg cuprinsul acestui suflet nobil. Apoi, Gioconda a plecat în voiaj, cu bărbatul, s'a îmbolnăvit pe drum, și la scurt timp, a murit, tânără și frumoasă. Portretul a rămas incomplet, precum incomplet a fost romanul lor. Frumos ca un zeu, măreț ca un principe, și bogat în spirit, Lionardo va fi impresionat adânc sufletul sensibil al Giocondei, care iarăși, foarte inteligentă și foarte frumoasă va fi fost procurând interes filosofului și artistului; interes, ca o minunată problemă a naturii; interes, și nu cu mult mai mult; nici un nume de femeie nu ilustrează viața maestrului, care a trăit admirat la curtea galantă din Milano. În sfârșit, nu putem ști toate. Pictorul însă a eternizat pe buzele Giocondei un zimbet misterios, insondabil, fascinant, care aci îți pare conștiință de sine, aci ironic, aci melancolic.

Portretul e de frumșețe extraordinară, ce nu vom cerca a descrie. Impresia ce produce e cum nu poate fi mai fermecătoare. Mulți o atribuie aceluși zimbet indicibil și neexplicabil, care a dat mult de gândit esteticianilor. Bunul Vasari, pictorul și scriitorul din Arezzo, e încântat de perfecțiunea cu

toate tărâmurile: și cu scrisul, și cu vorba, și cu fapta.

Când se înființară cursurile complementare de pe lângă colegiul Sf. Sava din București, Ion Maiorescu fu numit profesor de istorie. La 1857 i s'a încredințat funcția de director la ministerul instrucției publice, iar la anul 1859 a fost numit director al Eforiei școalelor, în locul lui Vasile Boerescu. În această funcțiune a rămas Ion Maiorescu, până la sfârșitul vieții sale, care, spre paguba culturii noastre, n'a fost destul de lungă, dezvoltând o putere de muncă, o clară vedere și înțelegere a rosturilor noastre, o sinceră dragoste pentru deșteptarea reală a poporului, cari au avut o înrăurire temeinică asupra dezvoltării și îndrumării generale a învățământului nostru. Și astfel, cariera de apostol al acestui mare învățat și învățător a fost încoronată printr-o operă trainică de îndrumător.

Baronul Burian în contra guvernatorului Potiorek. În numărul său de azi „Zeit“ scrie, că cu prilejul recentei audiențe la Ischl baronul Burian, ministru comun de finanțe a înaintat o plângere în contra lui Oscar Potiorek guvernatorului Bosniei, pe motiv, că Potiorek își revendică mai multe drepturi, decât i-se cuvin unui guvernator și că el, Burian, se teme, că Potiorek va pune piedeci politiceii lui maghiarofile. Se vestește, că majoritatea musulmană-croată din Bosnia voește să agraveze conflictul acesta prin aceea, că va șterge din buget titlul de spese referitoare la oficiul guvernatorului, deoarece guvernatorul nu dezvoltă o astfel de activitate, care ar motiva dotațiunea împreună cu oficiul acesta. Prin acțiunea aceasta deosebită ei au de scop, să întărească poziția lui Potiorek față de ministrul comun de finanțe. Conflictul acesta, de sigur, va mai avea încă urmări.

„Deutsch-ungarischer Volksfreund din Timișoara scrie: Conte Apponyi a spus în vorbirea sa, că reforma militară va pricinui după patru ani cheltuieli, cari vor fi cu 116 milioane de coroane mai mari ca cele de acum. Apponyi crede, că aceasta e prea mult și noi încă i-o credem bucuroși. În loc să se gândească la mijloace, cu cari să se facă cu puțință poporului plata acestei sume mărite, Apponyi vrea să facă din armată un institut de maghiarizare, pentru că

atunci n'ar mai avea nimic contra acestor cheltuieli. Până când politicianii de felul lui Apponyi prostesc lumea cu vorbe goale („ideea“), până atunci cu greu se vor încassa dela popor cele 116 milioane. Indatăce însă în Ungaria vor ajunge cei cumiți la conducerea treburilor și școalele nu vor mai fi institute de prostire a cetățenilor, ci de luminare, lucrul s'ar schimba și n'ar fi pricină de teamă. Cu atât mai vârtos, că partea cea mai mare a banilor, deși în altă formă, ar rămânea tot aici în țară. După cum spune ministrul de agricultură în arătarea lui dela 27 iulie, anul acesta avem e recoltă de 46 milioane 170 de mii de măji metrice (1 maje—100 Kg.) grâu, adică de jugăr (catastral) aproape 8 măji. Dacă ar fi făcut cineva înainte de secere o călătorie prin Banat, ar fi văzut cu surprindere, că unele comune, ca de pildă Grabați Ciadad ș. a. n'au recoltat numai 8 măji, ci 12—15 de jugăr. Cauza e agricultura rațională, întrebuițarea gunoiului artificial ș. a. Vrea guvernul să scoată ușor cele 116 milioane, n'are decât să facă să crească bunăstarea poporului. Și pentru aceasta nu există mijloc mai bun și mai cuminte, decât să jertfească până la 1915 în fiecare an câteva milioane pentru cheltuieli productive. Cheltuieli productive sunt însă într'un stat de plugari câmpuri de încercare și școale de agricultură, dar nu universități. Și-așa avem prea mulți „domni“.

Orice casă și orice stat trebuie să aibă o temelie. Până când în statul nostru, care e stat de plugari, nu se va întări și lumina prin școli temelia, adică țaranii, până atunci patria noastră nu va înainta. După cum stau lucrurile acum, trebuie să constatăm, că economia noastră este greșită, cu atât mai vârtos, că acum și în școala poporală se face politică și șovinism maghiar, în loc ca să dăm copiilor cunoștințe. Dacă nu se vor schimba curând lucrurile acestea, noi nu vom putea plăti cheltuiala mărită de 116 milioane și poporul nostru va emigra și mai mult ca mai înainte.

Cercetare pentru alegerea dela Ighiu. Ni se telegrafiază, că cercetarea în cauza alegerii de

deputat dela Ighiu se va începe la 5 septembrie n. a. c.

Intâlnirea miniștrilor externi ai triplei-alianțe. Din Roma se anunță, că în luna viitoare marchizul *San Giuliano*, ministrul de externe italian va pleca în străinătate și cu prilejul acesta se va întâlni cu *Kiderlen-Wächter* secretarul de stat al minist. german de externe precum și cu *contele Aehrenthal*. Se vestește, că marchizul *San Giuliano* va fi primit în audiență, atât la împăratul *Wilhelm*, cât și la *M. Sa Francisc Iosif*.

Cu prilejul acestei întâlniri, miniștrii externi ai triplei-alianțe vor debata chestia balcanică și încercăturile din Maroc.

Prezidentul prim din Portugalia. Mulți vor fi rămas surprinși de rezultatul alegerii din Portugalia. Toată lumea credea, că forma nouă de stat din Portugalia va primi în fruntea ei de bună seamă un astfel de bărbat, care a stat pe planul prim în lupta pentru republică. Dar nu s'a întâmplat astfel. Favoriții republicanilor extremi au fost preterați de majoritatea deputaților și în locul lor a fost ales *Arriaga*, reprezentantul curentului republican moderat. Este aceasta o dovadă despre judecată calmă și matură a deputaților, cari și-au dat seama de însemnătatea momentului și au căutat să prevină eventualele primejdii ce ar putea să vină asupra republicii încă la începutul vieții ei. Poporul de rând, care e dela fire conservativ a primit nu odată cu înstrăinare măsurile guvernanților prea radicali din timpul din urmă. Mișcările monarchiste ivite atât de des în timpul din urmă promovate încă și de preoții neîmpăcați cu soarta, sunt a se atribui în mare parte greșelilor comise de către guvernul prea radical, care a condus în timpul mai nou destinele Portugaliai.

Adunarea națională, care a ales primul său prezident a voit să prevină sguduirea ce neapărat ar fi lovit republica, dacă perzista și mai departe în radicalismul dela început.

Trecerea bruscă dela forma monarchică la republica radicală, care să rupă deodată orice legătură cu trecutul nu prea îndepărtat, ar fi fost nu numai nenaturală, dar și primejdioasă pentru Portugalia. Evenimentele din timpul din urmă, se vede, că au folosit spre învățătura bărbaților politici și i-au îndemnat la pasul acesta, care este la tot cazul cel mai norocos ce l-au făcut de când s'a declarat republica.

Arriaga e acum de 75 ani și este înrudit cu fosta familie domnitoare. De profesie a fost advo-

care e imitată și exprimată realitatea în toate nuanțele. Într'adevăr, tabloul e lucrat până în cele mai mici detalii, cu măiestrie rară, care însă rămâne naturală, și ce e tipic la *Lionardo*, ușoară și nespuse de grațioasă. Esențialul este însă că *Lionardo da Vinci* a știut nu numai a crea forma, ci a-i inspira viață. Nu este portret care să pulseze aveau ca al *Giocondei*; întreg sufletul celei ce a fost *Mona Lisa* trăiește aci, un suflet frumos, armonios, ca al unei zine. În fața tabloului ai impresiunea că vezi însaș viața, în manifestarea sa cea mai frumoasă. Aspectul delicios și sufletul nobil ce exalează, te umple de admirație; cu acest sentiment se împerechează, încet, altul, ca un regret, ca o deșteptare din un vis frumos: de ce nu există frumseța aceasta?... Astfel se produce acea senzațiune estetică, care pătrunde în adâncul simțirilor și care nu se uită, ci ne însoțește viața întreagă. Așa, precum un vis frumos ne impresionează pe ziua întreagă.

Iată farmecul *Giocondei*.

Prof. C. Nedelcu.

x Rostul medicamentelor în contra vânei de aur (emoroid) este să sisteze cauza constipațiunii, acestei boale neplăcute. Exeriențele câștigate în spitalul general din Viena dovedesc că „*Apa amară naturală Franz Iosif*“ (*Ferenez József*), deja în decurs de câteva ore produce un scaun moale și cu toate ocaziunile alină durreile. Se capătă în prăvălie de apă minerală în apotece.

Castelul fermecat.

de Const. A. Giulescu

I.

În dunga pădurii *Vulpenilor*, de cum cobori priporul *Sutașului*, cam în apropiere de cătunul *Gruia*, se ridicau până decurând ruinele casei *Melinescului*, numite și „*Castelul fermecat*“.

Când treceam la deal or la vale prin aste locuri, făceam întotdeauna popas cailor la botul piscului. Atunci mă coboram din trăsură, și după ce fumam țigara în liniște, dedeam o raită și printre ruini.

Mă cuprindea o jale fără de margini când pătrundeam în taina acestui mormânt năruit de veacuri. Un miros de pământ zobit și de blane mucegăite se ridica din zidăria înegrită de ploii, ierburii înalte de laba ursului, de mătăgună și măsălarită se ridicau drept în sus, ca niște brațe uriașe eșite de sub pământ. Iar în liniștea care picura dintre ziduri, nu se auzia decât bătaia carului în bârnelor putregăite, și ciripitul vrăbiilor cari și păzeau cuiburile ascunse printre crăpături.

Șopârle negre și gușteri verzi, cu ochii ca gămăliile de ac, fugeau în bălării; pe când dintr'o spărtură făcută în perețele dinspre răsărit, par'că venia de sub pământ un muget prelung, un oftat pornit din alte lumi!

Oamenii din cătunul *Gruia*, precum și acei din satele învecinate, nu treceau pela ruini după scapătul soarelui, să-i fi picat cu ceară.

Odată, zice-se, a îndrăznit un flăcău să meargă acolo în puterea nopții. Făcuse o prinsoare. Dar, n'a mai venit înapoi. Spiritele rele l-au luat pe sus, și l-au dus în lumea ieilor!

O fetiță de zece anișori, mai acum câțiva ani, a înopțat cu bobocii în marginea pădurii. O prinsese somnul; Când s'a deșteptat răsărise luna deasupra ruinilor. Păsările de noapte țipau aciuite de ziduri, iar din întunericul pădurii venia strigătul unui ciuhurez.

Fetița s'a sculat plângând și a pornit către casă. Spun oamenii din sat, care o căutau pe la răspântii, că ar fi auzit-o țipând printre ruini. Și cine credeți că a mai văzut-o?

— Poate necuratul!...

Ba se mai spune că într'o vară doi călători au rătăcit drumul. Li prinsese furtuna când coborau priporul *Sutașului*. Se lăsase un întuneric de nu-și vedeau albul ochilor.

La lumina fulgerului au zărit ruinele. Unul din ei mai ostenit s'a dus acolo să se adăpostească de ploaie, pe când celalalt n'a vrut. A luat-o mai repejor către sat... Și ce gândiți că s'au mai văzut de-atunci? De unde!... Poate pe lumea cealaltă.

Și vorbe de astea nu tocmai curate se spunneau de ruinele „*Castelului fermecat*“...

II.

Au trecut o sută și mai bine de ani, de când casa *Melinescului* era în splendoarea ei! Câtă lume nu s'a topit de-atunci, și câte vijelii nu s'au frământat peste curtea boerească!...

cat și profesor de universitate, iar în timpul din urmă procuror general. S'a distins și ca scriitor.

Alegerea e validă după constituția republicană patru ani. După expirarea acestora nu mai poate fi reales.

Noul prezint a fost felicitat de Fallières din Franța, ceea ce dovedește că Franța e primul stat care recunoaște republica, căci numai statele republicane americane au recunoscut aceasta până aci. Mai rămân celelalte state, dar din surse bine informate se ia ca sigur, că și celelalte state vor da dovezi în curând despre aprobarea lor.

Votări nominale

Sedința Camerei

Budapesta, 26 august.

În ședința de astăzi opoziția a abandonat tactica ședințelor intime și a recurs iarăși la arma votărilor nominale. Se vorbește, că în decursul întregii săptămâni vor urma votări nominale și astfel nimeni nu va putea vorbi la proiectele militare.

Următorii deputați au însemnat interpelecțiuni:

E. Csermák, în chestia crucilor pentru merite și în chestia catastrofei dela Szepesszombat și

M. Lovász, în chestia stabilimentului de gunoier de pe insula Margareta.

Inaugurarea „Asociațiunii“.

Lucrările pregătitoare.

În 10 maiu 1860 a fost înaintată guvernului țării o petițiune, scrisă de ambii arhieri români din Ardeal și de 180 români de frunte și inteligenți din diferitele părți ale Transilvaniei.

În petițiunea aceasta se cerea dela guvern, să dea învoirea prealabilă, pentruca românii din Ardeal să poată face pregătirile necesare în scopul înființării unei reuniuni pentru înaintarea poporului român din patria aceasta în cultură.

Guvernatorul țării căruia a fost înaintată petițiunea, a comunicat episcopului *Saguna* în 12 iulie 1860, că înainte de a putea încuviința cererea românilor ar dori să știe în mod amănunțit despre ce fel de reuniune este vorba, fiindcă petițiunea nu-l lămurește din destul în privința aceasta, și în ea nu se cuprinde determinat, bine și la înțeles, scopul reuniunii, așa cum cere §-ul 5 din legea pentru reuniuni. Pentruca să poată satisface dorinței românilor, e de lipsă ca să i-se prezenteze o schițare de statute — dacă nu se

poate trimite cumva proiectul întreg, — ca apoi guvernul să poată da voie unei adunări generale constitutive să iee același proiect de statute în desbatere și să stabilească în mod final textul în care vor fi înaintate monarhului spre sancționare. Totodată a comunicat guvernatorului țării și aceea episcopului *Saguna*, că pentru o reuniune, care ar urmări exclusiv scopuri naționale încuviințarea la nici un caz nu se va putea da.

Dându-se guvernului toate lămuririle necesare cu privire la reuniunea proiectată, și explicându-i-se din partea episcopului *Saguna*, că ea e contemplată a fi de caracter pur cultural, — nedumeririle guvernatorului au fost resfirate, și în 22 ianuarie 1861 a urmat rezoluțiunea guvernului, în acel înțeles, că se permite românilor ținerea unei adunări pentru votarea statutelor pe seama reuniunii, pe care guvernul țării în principiu o încuviințează.

Despre acest îmbucurător fapt, episcopul *Saguna* a încunostiințat pe ceice au subscris petițiunea prin următoarea *invitare*:

„Prin emisul înaltei cancelarii aulice transilvane din 22 ian. 1861, numărul 84, s'a dat voie pentru facerea măsurilor pregătitoare spre înființarea Asociațiunii pentru literatură și cultura poporului român și pentru înaintarea industriei și a agriculturii, conform §-lui 15, lit. a) a legii de reuniuni.

Fiindcă în petiția, prin care s'a cerut înalta licență pentru înființarea asociațiunii mai sus pomenite s'a făcut rugarea, ca rezoluția să se îndrepteze către mine, subscrisul episcop, precum a și urmat, așa, aducând aceasta la cunoștință publică, invit pe toți aceia, cari au subscris petiția din 10 maiu 1860 și doresc a lua parte la înființarea acestei asociațiuni, ca pe 9/21 martie să se afile în Sibiu, cu care prilej au să se compună statutele necesare ale acestei asociațiuni, și apoi să se aștearnă Majestății Sale spre aprobare preainaltă.

Sibiu, 22 februarie 1861. *Andreu baron de Saguna* m. p., episcop“.

Conferența s'a ținut în ziua pe care era pusă, în sala seminarului din Sibiu. A fost prezidată de episcopul *Saguna*, având de secretari pe *Gheorghe Barițiu* și *Nicolae Popea*.

Episcopul *Saguna* a expus farele prin cari a trecut afacerea până aci, și a rugat conferența, ca acum, după ce greutatea cea mai mare e biruită, să procedeze la compunerea statutelor.

Intraseră mai înainte la *Saguna* trei proiecte de statute, compuse de *Gheorghe Barițiu*, de canonicul *Timoteiu Cipariu* și de pretorul *Ioan Pușcariu*, iar pe baza acestor proiecte compuseseră și *Saguna* un al patrulea proiect, cari toate au fost cetite în conferență, predându-se unei comisii, cu însărcinarea să le examineze în mod amănunțit, și în ședința, care se va ținea în ziua următoare să-și dea părerea motivată, că din ele care ar fi

mai potrivit și mai corespunzător cerințelor și scopului asociațiunii, eventual ce modificări ar fi de lipsă să se facă chiar și în proiectul care va fi aflat de cel mai perfect?

În comisiune au fost aleși următorii: *Ioan Bran de Leményi*, *Ioan Aldulean*, *Gheorghe Barițiu*, *Ioan Pușcariu*, *Iacob Bologa*, dr. *Ioan Rațiu*, dr. *Stoia*, dr. *Nemeșiu*, dr. *Bendella*, *Ioan Codru*, *Nicolae Gaetan*, *Ilie Măcelariu*, *Axente Severu*, *Ioan Hania*, *Anton Vestemian* și avocatul *Onițiu*.

Comisiunea a compus, pe baza proiectelor puse ei la dispoziție, un proiect nou de statute, care în două ședințe, ținute în 22 și 23 martie, au fost desbătute din partea conferenței și acceptate în textuarea în care puteau să fie înaintate Monarhului spre aprobare.

Terminându-și conferența lucrările, *Gheorghe Barițiu* a mulțumit episcopului *Saguna*, în numele conferenței, pentru ostenelele puse și pentru sacrificiile aduse și cu ocaziunea aceasta pe altarul națiunii, rugându-l să aibă bunătate a griji de afacerile asociațiunii proiectate și mai departe, până la definitiva ei înființare, respective până la inaugurarea, care va urma imediat după aprobarea preainaltă dată statutelor, — iar episcopul *Saguna* promite că își va da toate ostenelele, ca aprobarea să urmeze cât mai curând, și încheie conferența.

Statutele „Asociațiunii“ înaintate monarhului prin guvernul țării, au primit aprobarea preainaltă în 6 septembrie 1861, cu o mică modificare, și despre aceasta episcopul *Saguna* a fost încunostiințat din partea guvernului prin rescriptul următor:

— „Numărul 7993/1861. Excelentissime și reverendisime domnule episcop! Majestatea Sa ces. reg. apostolică, prin înalta sa ordinațiune din 6 septembrie a. c. s'a îndurat preagrățios a concede, ca în urma așternutelor statute pentru înaintarea literaturii române și a culturii poporului român să se formeze o „Asociațiune“. Însă Majestatea Sa ces. reg. apostolică s'a îndurat a ordona, ca la § 5 din statute să se facă dispozițiune, că la alegerea acelor membri, cari nu sunt cetățeni austriaci, să se ceară și consentimentul acestui guvern regesc.

Despre aceasta preainaltă și grațioasă rezoluțiune se încunostiințează Excelența Ta, în urma grațioasei ordinațiuni reg. din 13 septembrie a. c. numărul 2868, pe lângă retrimiteria textului român al statutelor, așternute încoace prin prezidiul fostei ces. reg. locotenente, și îndreptat în înțelesul preainaltei rezoluțiuni, cu acel adaos, spre adăcerea la cunoștință a „Asociațiunii“, că aceea, credincioasă chemării sale expuse în §-ul 2, are a se restrânge numai la sfera cursului științifice și a se reține dela amestecarea în trebile confesionale și politice, cari și altcum sunt exchise prin a trei secțiune a statutelor.

Între altele cu respect cuviincios rămânem ai

Grădini întinse cu pomi roditori, cu plante și flori aduse din alte lumi, împrejmuiau clădirea.

Cărări bătute, umbrite de plopi și arini stufosi se întindeau până sub păduri, peste cari se lămuriau nesfârșite liane de volbură și iederă cari legăneau punți de argint peste bolțile nepătrunse de soare...

Un popor întreg de argați orânduia casa și moșia, pe când cirezile de vite mișunau pe ogoarele întinse, care se prăjeau în arșița soarelui...

Conu Manolache Melinescu, era ultimul vlăstar din familia sârdarului Vlăduțu Melinescu, poreclit pe vremea lui și „Omul de bronz“.

Înalt de statură și uscățiv la față, conu Manolache purta barbison și mustățile mici, tunse.

Era om posac, fără multă învățătură, dar și-ret ca o vulpe. Își pierduse nevasta când era în vârstă de patruzeci și doi de ani. În floarea vieții era, dar nu s'a mai însurat. Și neavând moștenitori, cu el se stingea familia Melinescului, a „omului de bronz“, care pe vremea lui băgase spaima în douăzeci de sate învecinate, din pricină că era un suflet tiran și hrăpăreț...

La bătrânețe, conu Manolache, cum și ce fel, a prins patima jocului de cărți.

A început atunci să risipească averea agonisită cu atâta trudă de tatăl său!

A vândut în doi ani „Cărligii“ Gădintii și Săruleștii, pe cari le-a vânturat în cărți pe la „Monte-Carlo“. Nu-i mai rămăsese de cât moșia cu castelul din Gruia...

În toamna anului o mie șapte sute... Pe când

amurgul țesea pânza-i de aur pe vârful Sutașului, conu Manolache Melinescu se apropia de cătunul Gruia.

Se legăneau rotașii în șgomotul surlilor, pe când înaintașii goneau în trapul mare, înspăimântați de pocnetile harapnicului, care se tot învătea pe de-asupra lor...

Doi argați erau pe capră, și alți doi mergeau călări pe de lături, înarmați cu carabine și iatagane turcești...

Așa pomenise conu Manolache să călătorească prin Banatul Craiovei, așa trecea și acum spre cătunul Gruia, când amurgul se stâmpăra pe creste, și când soarele vieții și al norocului începuse să-i apună!...

Dar, vieța sbuciumată pe care a dus-o în țările apusului, nopțile pierdute, precum și sumele colosale de bani pe cari le risipise, îi sleiră cu totul organismul îmbătrânit!

Zi cu zi îi slăbeau puterile, și ceas cu ceas vedea cum se isprăvește untdelemnul din candela vieții!...

După vinerea mare căzu la pat și nu se mai ridică. Când se simți aproape de sfârșit, făcu testamentul, și lăsă toată averea oamenilor din Gruia.

Iar când zorile anunțau ziua sfântului Nicolae, conu Manolache încrucașe mâinile peste piept, își ridică ochii peste icoana mântuitorului și se stinse!...

Se stinse ușor, într'un zâmbet de mulțumire, că la sfârșitul vieții a făcut o faptă bună!...

III.

De cum urci priporul Sutașului, șoseaua cotește la stânga și se adâncește în inima pădurii Vulpenilor.

De pe dealul Picăturilor se zărește negura tafarului, ca o pânză cernită întinsă peste un lan verde. Pare că noaptea s'a pitit acolo, sub plețele codrului, pentru ca în scapătul soarelui să se des-tepte, și să pornească peste văi și dealuri...

Ceasuri întregi mergi pe șoseaua împietrită printre copacii seculari, ce stau ca niște sentințele cu brațele întinse.

Doină grăesc păraele, ramurile boltite parcă se roagă, iar prin făgașele adânci se pierd în răstimpuri, huete prelungi, strigăte înăbușite, pornite din adânc!...

Parcă te apucă un fel de frică, de groază cu furnicături pe șira spinării, la gândul că ochi ascunși te-or pândi din întuneric, și brațe vânjoase or sta gata să te cuprindă!...

Teama de odinioară, din vremea când ban-diții erau stăpânii codrilor, ne cuprinde și azi, or de câte ori trecem prin locuri singuratice, prin păduri boltite.

Ne gândim atunci la poveștile cu zmei și fetițe frumoși, la zânele cu plețele de aur, și la năsdri vanii care treceau ca nălucile, în zborul vântului.

... Și parcă tot așteptăm să răsară undeva un făt frumos, o Ileana Cosânzeană, ori un zmeu cu șapte capete. Să treacă în goană turbată peste păduri de aramă și argint, să se ia la întrecere cu gândul, acești eroi legendari, care ne-au legănat-o

Excelenței Tale deobligați: *Cseray Farkas* m. p., *Mateiu Pop* m. p., secretar. Dat din ședința guvernului Marelui Principat al Ardealului, ținută în Cluj, la 26 septembrie 1861.

Incunoștiințarea aceasta, episcopul *Șaguna* a primit-o în 25 septembrie, iar în 29 septembrie a și convocat adunarea generală inaugurată pe 4 noiembrie n. la Sibiu, adresând publicului inteligent român următoarea convocare:

„Dupăce Majestatea Sa ces. reg. apostolică prin prealalta rezoluțiune din 6 septembrie a. c. s'a îndurat preagrățios a încuviința înființarea „Asociațiunii transilvane române” pentru înaintarea literaturii române și cultivarea poporului român și a aproba statutele aceleia: subscrisul ca însărcinat cu conducerea provizorie a afacerilor „Asociațiunii” își ia voie a conchema pe 23 octombrie, — 4 noiembrie n. — a. c. aici la Sibiu pe toți inteligenții națiunii noastre, cari voiesc a fi membri ai „Asociațiunii”, spre a lua parte la inaugurarea și deplina constituire a aceleiași. Sibiu, în 29 septembrie v. 1861. *Andreiu baron de Șaguna* m. p., episcop”.

Adunarea constituantă

Lume multă și aleasă s'a adunat la Sibiu, pentru a lua parte la adunarea generală constituantă a „Asociațiunii”, și zile de adevărată sărbătoare națională au fost zilele în cari au decurs ședințele ei.

Adunarea și-a ținut ședințele în sala seminarului gr.-or. român din Sibiu, care în ziua deschiderii, 4 noiembrie n., era tixită de tot ce avea pe atunci mai bun și mai de frunte poporul românesc din patria aceasta.

La orele zece și jumătate o deputațiune de opt merge la episcopul *Șaguna* pentru a-l invita să vină să facă deschiderea adunării, în calitate de președinte al comitetului provizor. *Șaguna* apare și primit cu puternice „să trăiască”, rostește cuvântul de deschidere, prin care declară, în puterea decretului împărătesc, *Asociațiunea de înființată și prima ei adunare generală de deschisă*.

Discursul de deschidere al episcopului Andreiu baron de Șaguna

„Iată, domnilor! a sosit ziua cea dorită pentru înființarea unei Asociațiuni, care să aibă de problemă, „literatura română și cultura poporului român”.

Mărturisesc sincer convingerea mea, că eu problema Asociațiunii noastre o caracterizez pe cât de nobilă și frumoasă și unică în felul său astăzi în întreaga noastră națiune din toate părțile, unde se află ea, pe atâta și de serioasă și grea, pentru că cere o perseveranță de fier și un sacrificiu de inimă. Acestea le afirm eu după natura scopului Asociațiunii, care este *înaintarea*

literaturii române și a culturii populare, în deosebite ramuri, prin studiu, prin elaborarea și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru difetele specialități de științe și arte.

Toți știm, că țaranul, când ară nu caută îndărăt, ci înainte, ca brazda să nu o greșească. Inșă factorii Asociațiunii noastre, când vreau să năzuiască către ajungerea scopului Asociațiunii, vor avea a căuta mai întâiu îndărăt, adecă la studii clasice din secolii vechi, și apoi vor avea a căuta înainte, adecă a *cultiva limba noastră* după forma științelor clasice.

Incă mai trebuie să căutăm în trecut și în alt înțeles; va să zică, deși Asociațiunea noastră este cea dintâiu în felul său la noi, totuși vocea trecutului ne spune, că pe lângă aceea, că până astăzi n'am avut nici o asociațiune formală și din partea statului recunoscută și aprobată, care s'ar fi ocupat cu literatura română și cu cultura poporului, zic, pe lângă toate acestea, totuși au fost bărbați români singuratici, cari prin scrierile lor și edarea acolora la lumină s'au meritat prea mult pe terenul literaturii române și a culturii poporului. Astfel de bărbați naționali binemeritați pentru cultura literaturii române și cultivarea poporului român am avut și noi și până acum și îi avem și astăzi pretutindeni pe unde se află națiunea noastră. Așadar aducerea aminte de acești bărbați români binemeritați reconced eu Asociațiunii.

Și în al treilea înțeles zic, că trebuie să ne uităm în trecut pentru aceea, ca să nu se întâmple și în viitor literațiilor noștri o asemenea vătămare precum s'a întâmplat în 1850, când un comisar împărătesc a incredințat unui preot săsesc traducerea unui op metodic din limba germană în cea română. Ceeace înțelegând eu atunci când 4—5 coale se și tipăriseră, am făcut pașii trebuincioși și am nimicit ieșirea la lumină a acelei traduceri. Inșă preotul săsesc și-a pus bine în pungă onorarul pentru o traducere mizerabilă. Eu încă atunci traducerea o caracterizam de mizerabilă, pentru că părinția sa înr'alte cuvântul german „Methodenbuch” l-a tradus pe române „carte de modruri”. Mizerabilitatea acestor traduceri de tot se dă pe față, când cuvintele românești „carte de modruri” le-am traduce în germanie, căci „carte de modruri” nicicând n'ar putea face în limba germană „Methodenbuch”.

Dacă mi-se iartă a aminti aci și alte împrejurări fatale din anii mai curând trecuți, cari primejdiau libertatea culturii poporului și onoarea bărbaților noștri inteligenți, atunci trebuie să aduc înainte acea răscoală a fostului ministru de învățământ, prin care cărțile acelea ce s'au compus sub manuducerea mea, prin inteligenții noștri, s'au tipărit în tipografia noastră diecezană și apoi s'au introdus în școlile noastre populare — și-a pus în cap de a le opri din întrebuințare și a introduce altele, pe

cari niște creaturi de-ale lui necunoscute pe terenul literaturii noastre le-au compus și le-au tipărit în Viena. Acelaș ministeriu a pretins dela mine în anii trecuți, ca pe profesorii dela gimnaziul nostru din Brașov să-i trimit la Viena spre depunerea examenului de cvalificațiune profesorală. Știind eu, că examinarea aceea se face prin o comisiune stătătoare din membri de religione și națiune străină, am remonstat pe baza anomaliei ce ar urma de acolo, când profesorii unui gimnaziu român de religia orientală-ortodoxă ar trebui să depună examen de cvalificațiune profesorală înaintea unei comisiuni de religione și națiune străină. Dar și mai mult să vă spun. Acel ministeriu, înțelegând, că episcopia noastră și-a ridicat o tipografie încă la anul 1850 și aci tipărește cărți bisericești și școlare spre acoperirea propriilor lipse și spre *înaintarea culturii poporului*, — m'a tras la răspundere de a mă declara, că episcopia noastră, pe care ministeriul de culte se îndoia a o recunoaște de primită din partea statului, deși Majestatea Sa împăratul o tracta ca pe nna receptă, zic, ministeriul de culte m'a tras la răspundere de a mă declara, că episcopia noastră *de unde și-a căpătat dreptul de a-și putea ridica tipografie?*

Acestea am aflat de trebuință a vi-le comunica, domnilor! cu aceasta ocaziune, ca să vă incredințai despre *neadormita priveghere a ierarhiei bisericeii noastre pentru susținerea libertății binescotite în cultura poporului și spre mântuirea onoarei bărbaților noștri inteligenți*, precum și pentru adevărarea acelu adevăr, că cauza cea dreaptă ce o am reprezentat cu în aceste trei obiecte și în alte multe a *esit din luptele susatinse cu triumf!*

Aceste exemple le-am adus înainte aci spre acel scop, ca să arăt *trebuința cea imperativă pentru vaza și autoritatea „Asociațiunii”, ce membrii ei vor fi îndatorați a o susține și înmulți prin studiu, prin elaborarea și edarea de opuri literare*, ceeace, precum am zis mai sus, nu se poate ajunge fără păstrarea unei serjozități și perseveranțe, ce științele după natura lor o pretind dela toți aceia, cari vreau a se ocupa cu ele.

Acestea premitând, trec la obiectul zilei, și așa pe baza rezoluțiunii împărătești din 6 septembrie a. c., ce mi-s'a împărțășit prin decretul guvernial din 26 septembrie a. c. nr. 7693, procliam „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român” de *asociațiune publică și recunoscută de stat*, în înțelesul statutelor sale din 21, 22 și 23 martie, 1861, și provoc adunarea, ca să păsească la *constituirea „Asociațiunii”, în senzul secțiunii II. din statute, apoi în senzul secțiunii III. la alegerea oficialilor „Asociațiunii”, și în sfârșit, în înțelesul secțiunii IV. la prefigerua termenului pentru cea mai de-aproape adunare generală.*

Și așa împlinind însăreirea d-voastre din 10 maiu 1860 și din punctul 4 și 5 al protocolu-

pilăria, și am adormit de-atâtea ori cu ei în lumea basmelor!...

Prin coveile pădurii Vulpenilor, unde nici lumina, nici soarele n'a pătruns vre-odată, se svonise că-și are cuibul ceata banditului Petrică Buzatu. Sunt acum vre-o douăzeci și cinci de ani.

În trei județe opera banditul, fie ziua nămiaza mare, fie în puterea nopții.

Azi venea știre că un omor s'a făptuit în Aninoasa din Vâlcea, și a doua zi venea veste că doi negustori au fost jăfuiți în pădurea Știrbeiului din Romanați.

S'au format în nenumărate rânduri potere, care au colindat cărările, au scormonit tufarele și au răsturnat frunzarele!... Dar, toate au fost înzadar! Ceata lui Buzatu nu era nicăiri!

Și luni de zile sau perândat, ani de-arândul, în care timp averi întregi au fost răpito, și lume multă schingiuită, ori adormită întru Domnul!

Era în săptămâna patimilor, când lumea se pregătea pentru sărbători, și când privighetorile începuseră să cânte!

Se desprimăvărare. Codrul era în floare, și câmpiile înverzite!

Ruinile casei Melinescului steteau ticnite în bătaia soarelui, pe când o boare dulce venea din spre pădure, aducând miros de flori și ierburi.

În cătunul Gruia, încă din zorii zilei era o fierbere neînchipuită. Oamenii treceau în sus și în jos; se adunau grupuri grupuri, făcând semne largi din mâni, pe când ochii îi aveau ațintiți către locul unde se afla ridicat „castelul fermecat”.

Când soarele cobora către umărul dealului, o companie de soldați a pornit în spre pădure, și a făcut un cerc mare împrejurul ruinilor.

Se svonise la stăpânire că banda lui Petrică Buzatu e ascunsă în ruinile casei Melinescului de sub pădurea Vulpenilor.

Toți oamenii din sat n'au dormit în noaptea ceea. Ba și din alte sate a venit lume ca la bălciul mare, ca să vadă lupta soldaților cu ielele, cu spiritile spurcate, cum ziceau ei.

Când cântau cocoșii de miezul nopții, numai ce se auzi o detunătură pornită din spre miazănoapte. Sunetul colindă vâlcelele, se furișă prin îndoiturile pădurii, până ce îl topi depărtarea.

Porni în urmă altă detunătură dinspre răsărit; apoi alta și iar alta!... În urmă, din ce în ce mai rare, până ce se făcu tăcere!...

Când se lumina de ziuă, soldații strânseseră cercul; iar când — răsărea soarele, toți se aflau între ruini.

O lume întreagă se adunase în apropiere. Bătrâni și tineri, femei și copii, așteptau să vadă ce a mai fi?

Scormoniră bălăriile, doborîră zidurile, și aprinseră putregaiurile. De abia pe la prânzul mare putură pătrunde printr'o galerie de sub pământ într'o pivniță boltită.

Când se ridică ușa, o ploaie de gloanțe veni dinlăuntru, și patru soldați căzură la pământ. Apoi alți patru, iar alții!...

Când văzură că nu e chip să-i poată încopei, năvăliră cu toți înăuntru.

Se încinse atunci o luptă înverșunată. Se auziau pocnituri, gemete și lovituri înăbușite. Praful de pușcă te orbea, și din pricina întunericului nu se vedea nimic. Au fost aduse în grabă lumânări și torțe de rășină, iar când lupta s'a potolit bandiții au fost scoși la lumina zilei, unii morți, alții răniți. Numai Petrică Buzatu era neatins, ferecat în lanțuri.

Au fost găsite înăuntru proviziuni de mâncare, îmbrăcăminte și lăzi pline cu aur și argint. Apoi, salbe scumpe, brățare cu nestimate, paturi de bronz, puști, săbii și munițiuni.

O întreagă gospodărie a fost scoasă la lumină.

Și pe când soarele scăpăta într'un nour de purpură, gonind umbrele înserării din culcușurile pădurii Vulpenilor, soldații urcau pe dealul Picăturilor, mergând către capitala Olteniei.

În urmă, sub aripa dealului se zărea cătunul Gruia, scaldat într'o apoteoză de lumină roșietică.

De atunci ori de câte ori treci la deal, ori la vale, și faci popas cailor la botul piscului, dupăce ai scăpat de priporul Sutașului, nu mai zărești ruinele casei Melinescului, care se ridicau până de curând, colo, în bătaia soarelui, sub poalele pădurii Vulpenilor!...

lui conferenței de sub 11 23 Martie 1861, ca să duc corespondențele cele trebuincioase pentru înființarea acestei „Asociațiuni”, ceea ce cu ajutorul lui Dumnezeu am și ajuns, *predau adunânței constituante scaunul onorific al prezidiului* ce l-am ocupat până acum din încrederea d-voastre, și în sfârșit, ridicând simțământul sufletului meu către cer, zic: domnilor! masa dulcii maicii noastre este pregătită pentru oaspeți mulți. Maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haină de nuntă și pofteste la masă pe toți fiii săi, ca să strălucească și ea în și cu casa sa, și să înoască pe fiii săi, precum se înoesc tineretele vulturului, și se roagă lui Dumnezeu zicând: Doamne al puterilor, fi cu „Asociațiunea” aceasta acum și totdeauna, eăci tot darul desăvârșit e de sus dela tine, părintele luminilor. Amin!”

Discursul canonicului Timotelu Cipariu.

„Excelență! domni și frați!

Când ne uităm înapoi la istoria poporului nostru și mai ales la a națiunii noastre din asta patrie dulce, care e întâiul leagăn al vieții române pe aceste locuri nordice-orientale, — mai că nu aflăm în seria atâtor mari secole, dela începutul celui al doilea al erei creștine, până acum peste mijlocul al celui de al XIX., decât numai zile de lacrimi, de dureri și suferințe de toată forma, iar zilele de bucurie pentru poporul român, și pentru națiunea noastră transilvană în special au fost mai puține și mai rari decât peana de corb alb.

Cultura română adusă în Dacia din alte părți ale lumii, mai fericite și mai desfătate, și străplântată în acest pământ rece și înghețat; cultura de care mărturisesc toate ruinele și toate unghiurile patriei noastre, acele 40 de cetăți ce le numără *Ptolomeu* în geografia sa cu numele, abia cu 50 de ani dnpă strămutarea noastră în acest Babilon, — toată, mai toată, a căzut pradă ginților barbare, cari înainte de-a prăda Grecia și Italia, Atena și Roma, se pare, că din prada patriei noastre și din ruina culturii romane de pe acest pământ și-au luat gust de-a se încrunta în ruinele și ale celorlalte provincii din imperiul roman.

Din această ruină totală numai Dumnezeu știe cum am scăpat, numai ca prin minune, și numai cu pielea și cu vieța, căci acelea incursiuni și predațiuni, nu numai ne-au răpit averea și cultura ce am avut, ci ne-au răpit și mii de mii de suflete de-ale fraților și părinților noștri. Și dacă ar fi fost moartea lor numai corporală, mai puțină le-ar fi fost și amarăciunea: însă decât moartea naturală mai este moarte și mai cumplită pentru om, *selăvia*, despărțirea de ai săi, și mai presus de toate simțul unei ruine naționale. Căci nici o durere nu poate să se asemene cu durerea, când vede omul nu numai perirea sa, ci vede deodată și perirea unei patrii, unei națiuni întregi, mai fără nici o speranță de o ridicare din perirea aceea.

Însă din toate aceste ruine prevedința ne-a conservat încă, în aceste dureri cumplite un tezaur neprețuit, care nu ni l-a putut răpi nici sabia învingătorului, nici cruzimea tiranului care domnia peste corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, un tezaur născut cu noi dela țitele maicii noastre, dulce ca sărutările măicuțelor când ne aplecau la sânul lor, tezaur mai scump decât vicața, tezaur pe care dacă l-am fi pierdut, de l-am pierde, dacă vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu înșelăciunea ori cu momeli să-l răpească din mâinile noastre, — atunci mai bine să ne înghiță pământul de vii, pentru ca să ne adunăm la părinții noștri cu aceea mângâiere, că n'am fi demni a ne mai numi fiii lor: *limba românească*. Ci sperăm în prevedința divină, sperăm în virtutea neînfrântă a națiunii, pe care întru atâți seculi nici în cea mai apusă soartă a ei n'a tradat-o, sperăm în marii bărbați și însuflețiți fii ai națiunii, cari mai ales în aceste timpuri critice, în cari se tratează chestiunea de a fi sau a nu fi, — cu toată bărbăția deamă de un roman vechiu, cu

toată rezoluțiunea nefățărîtă, cu pana și cu cuvântul și cu fapta au sprijinit și sprijinesc cauza națională, cauza culturii, în biserică, în școală, în politică, cari și-au întors toată influența și pozițiunea și n'au cruțat nici ostenele, nici spese, numai și numai pentru ca să sprijinească aceasta națiune, cu al cărui nume se laudă și a cărei limbă o vorbesc.

Chiar și aceasta o zi solemnă, care ne-a adunat din toate părțile patriei, e un testimoniu al vieții românești și o protestațiune mai solemnă decât jurământul, că națiunea română nu vrea și nu va suferi niciodată ca să apună din seria națiunilor *ca națiune română*, nu vrea și nu va suferi niciodată batjocura, ca să se lapede de al său nume și de a sa limbă în favoarea nici a celei mai culte națiuni și limbi din lume, — cu atât mai puțin în favoarea oricărei alteia, care încă ieri alaltăieri era necultă, barbară, și care nici până astăzi nu și-a scuturat rugina ce o rodea până la inimă încă înainte de 20—30 de ani, sau înainte ca de o sută de ani.

Aceasta adunare, atât de număroasă, atât de strălucită, de atâți bărbați bravi și demni, cari au atâta bucurie nu-și pregetară, nici osteneala nici spesele ca să alerge aici în depărtare și să iee parte la aceasta serbare națională, — e un document neînfrânt, că se simțesc măreți a fi fiii națiunii române și a se numi cu numele strămoșesc!

Națiunile, cari visează și trăiesc în acel vis deșert, că oarecând tot vor să aducă pe român să-și desprețuiască limba și să adoreze alta străină, cari nu se pot desbrăca de iluziile lor, că românul va voi să se impeneze cu penele străine, pentru a înavuți sărăcia acestor națiuni îngâmfate și pretensive, — depună-și odată pentru totdeauna toate ambițiunile rău calculate, deștepte-se din visul lor și nu se mai nutrească cu iluziuni seci și amăgiitoare. Căci amin, amin le zicem lor, mai curând va trece cerul și pământul decât să se mai prefacă românul în națiunea aceea sau aceea. De român, *ca națiune*, vorbesc, nu de român, ca individ. Pentru că dacă au fost împrejurări, când câte un biet de român, sau de foame, sau de golătate, ori din oarecare ambițiune, sau din alt calcul s'a îndepărtat de trupina națiunii sale și s'a înochit ca un oliv domestic în oliv sălbatec, asta s'a putut întâmpla, și poate că se va mai întâmpla, și să poate să vedem chiar și în zilele noastre cu ochii astfel de întâmplări. Să-i lăsăm însă în numele lui Dumnezeu să-și caute fericirea și răpausul inimei unde le place și unde sperază să le afle. Dar românul, ca națiune, pe care 17 secole l-au aplecat la pământ într'adevăr și nu l-au frânt, nici nu l-au smuls din rădăcină, chiar să mai treacă peste el de 17-ori câte 17 secole tot român va rămânea, de s'ar duce și cu miile ceice se înstrăinează!

Asta ne este credința neclintită; și sperăm că ceice nutresc asemenea credință nu se vor rușina, pentru că mai măduoasă e trupina decât să se uște, chiar și dacă să uscă multe și oricât de multe ramuri din corpul ei. Un agru fructuos, care e în stare, nu numai a nutri grâul din destul, ci și polomida, nu va da polomidă, pentru că polomida se va arde și grâul se va aduna și iarăș se va semăna, pentru că sămânța să nu-i lipsească în toată eternitatea.

Nu voesc a mă extinde mai departe măcar că multe s'ar mai putea zice și aduce din viața națiunii, ce demustră învederat, că deșarte sunt toate sperările, iluziunile, visurile, îndeșert de toate amăgirile, măgulirile, momellele, îndeșert toate sofisme și machinațiunile tuturor celorce mai duc și mai trag sperare, că doar doar din român vor putea face alt popor nordic sau asiatic. Un razim se implântă astăzi naționalității române, și sperăm că asemeni razime, de asta și alte forme, se vor implânta și de aci înainte, și mai multe și mai puternice.

Să urăm deci acestei tinere plante, cauze astăzi se implântă în a doua a noastră patrie, să-i urăm binecuvîntare dela celce sprijinește toate, ca cu ajutorul celui prea înalt și cu zelul învăpăiat al națiunii nutrită și crescută să ajungă cât mai

curând la statura normală în care să înverzească, să înfrunzească și fructe înmiite să aducă de bun și dulce gust tuturor românilor, fructe de cultură și propășire în toate ramurile științei, artei și civilizațiunii.

Să urăm, domnilor și fraților, și celui mare bărbat al națiunii, care dela început cu căldură a cuprins la sânul său, și fără preget a condus până în momentul de acum ideea acestei *Asociațiuni*, care astăzi din idee trece în realitate. Să-i urăm din inimă călduroasă, cu sinceritate nefățărîtă, și cu răsunset străbătător, că celce l-a înălțat la această mare treaptă să-i insuflă purtarea de grije părintească pentru națiunea română, nu numai în cele sfinte și dumnezești, ci și în celece se țin de bunăstarea unui popor demn de o soartă mai bună, de bunăstarea nu numai materială ci și mai vărtos de aceea eminentă, care distinge pe o națiune cultă de către alt popor, precum cuvântul distinge pe om de alte viețuitoare pe acest pământ. Să-i urăm, ca să-și vadă națiunea fericită, mai fericită decum o aflase la începutul păstoriei sale. Să-și vadă mângâierea cu ochii, repausul și mulțumirea sufletului încă în vieța aceasta.

Să-i urăm zile fericite în mijlocul națiunii ajunsă la fericire, zile multe și împreunate cu neînțetată mulțumire din partea acestei națiuni bune și bino simțitoare, cerând și rugându-ne, ca și de aci înainte să binevoiască a cuprinde și a adăposti, a ajuta și a sprijini această tânără societate, pe care o a iubit și o a ocrotit dela leagăn până în momentul de față. Să trăiți Excelența Voastră!”

Constituirea Asociațiunii.

Deschisă fiind adunarea generală constituantă a *Asociațiunii*, s'a procedat numai decât la adunarea de membri, cu cari să se poată face constituirea. S'au înscris membri suficienți, dela cari s'a încasat suma de 5640 fl.

În ședința din ziua următoare s'au verificat membrii, și decretându-se *Asociațiunea* de constituită, se procede la alegerea biroului. Alegerea se face prin vot secret. Președinte este ales episcopul *Șaguna* cu 75 voturi. Au mai primit voturi *Andrei Mocsonyi*, metropolitul *Șuluțiu*, canonicul *Cipariu* și alții. Vicepreședinte a fost ales canonicul *Cipariu*, ear prim-secretar *George Barițiu*.

Seara tinerimea română din Sibiu a aranjat conduct cu torțe președintelui, vicepreședintelui și prim-secretarului „*Asociațiunii*”, precum și deputatului dela dieta ungară *Aloisiu Vlad de Seliște*, care a apărat atât de bine cauza națională în dieta dela Pesta, și apoi căpitanului suprem din *Făgăraș*, *Ioan Bran de Leményi*.

În ședința a treia au fost aleși ceilalți funcționari, și anume: secretar *Il. Antonie Vestemian*, casier *Antoni Bechnițiu*, controlor *Ioan Pinciu*, bibliotetar și arhivar *Visarion Roman*. Membri în comitetul central au fost declarați aleși cu majoritate de voturi următorii: *Paul Vasiciu*, *I. Axente Severu*, *Const. Păpălovi*, *Petru Manu*, *Sava P. Barcian*, *Ioan Popasu*, *Nicolae Popca*, *Iacob Bologa*, *Gavriil Muntean*, *Ioan Antoneli*, *Ioan Nemes*, *Ilie Măcelariu*.

Au fost aleși apoi membri onorari și s'a decretat ca viitoarea adunare generală să se țină în *Brașov*.

George Barițiu a cetit în urmă mai multe teze menite a fi prelucrate, din diferitele ramuri ale științei, așa, că cele mai bune să fie premiate, celelalte publicate în foaia periodică a *Asociațiunii*, care se va înființa.

În fine, în ședința a patra se stabilește bugetul, se decide procurarea unui sigil și a formularului pentru decrete, însărcinându-se cu toate acestea prim-secretarul *Barițiu*, precum și cu tipărirea în o mie de exemplare a actelor acestei adunări. Episcopul *Șaguna* pune apoi la dispoziția comitetului central al *Asociațiunii* o sală din edificiul seminarului și închide adunarea cu un discurs frumos.

Astfel s'a făcut inaugurarea primei noastre instituțiuni culturale de astăzi, a *Asociațiunii* din Sibiu.

(„Cartea de aur“).

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de
— — — — — mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alegere uriașă. La cerere se trimit în provincie bogate colecții de mustre. :

Succesele aviației române.

București, 20 aug.

Marele sbor militar săvârșit cu atâta succes de principele George Bibescu, dela București la Turnu-Măgurele și înapoi, a dovedit că avila regală română a pus stăpânire definitivă și pe aerul României.

Agera minte latină care înobilează firea românească s'a arătat și cu acest prilej în cel mai înalt grad vrednică de a prinde mersul înainte al vremii și de a înfrântui, înaintea altor popoare, progresele venite să sporească orizonturile, din ce în ce mai largi, ale stăpânirii și năzuinței românești. Succesele de cucerire a aerului, obținute în Franța, au făcut să vibreze adânc în noi acea parte a sufletului care e comună tuturilor popoarelor de rasă latină și care face mândria supremă a tuturilor celor ce mărturisim că ne tragem din aceiași iluștri strămoși.

Și atunci am început să lucrăm. Și ne-am încordat în eforturi cari la început au stârnit numai zâmbete și ironie. Dar eforturile n'au conținut. Iar pe măsură ce ne încordam silințele, avântul sufletului creștea. Și-a crescut atât de mult, până ce într-o zi am avut viziunea fericită a acestui avânt, înfrânt în forme aievea: o pasăre enormă, ale cărei aripi băteau cu maiestate sigură aerul românesc. Iar ființa vie care dedea suflet acestei pasări și al cărei suflet se înălța pe aripele ei, era un ardelean: Vlaicu.

Venise dorul nostru într'aripat de peste Munți.

Și s'a ridicat sus de tot. Și cu el ne-am ridicat noi toți, într'o unanimă înălțare sufletească. Ne-am ridicat atât de sus, încât nimeni să nu ne mai poată atinge, atât de sus încât să putem arunca un ocrotitor ochiu de veghe asupra tuturilor celor ce ne pândesc vrășmășește.

A fost o clipă mare în viața noastră. Marele poet francez și academician, Edmund Rostand își sfârșește admirabilul său poem închinat aviației, *Le cantique de l'aile*, cu această imagine semnificativ de cutremurătoare:

*Gloire au vieil Enchaîné qui, supputant la foie
De planer à son tour,
Etudia, pendant qu'il lui rongeaît la foie,
Les ailes du vautour!*

Ce măreață figură poetică: Titanul Prometeu, care, în timp ce vulturul trimis de Jupiter îi ciugulea ficatul, studia taina aripelor acestui regal stăpânitor al aerului și se gândia să zboare la rândul lui.

Când ne reamintim clipa în care Aurel Vlaicu a zburat pentru prima oară la București, în fața acelei imense mulțimi de mii de oameni, cu ochii înrouați de stropii bucuriei nestăpânite, nu putem să gonim din mintea noastră imaginea puternic redestepată a marelui poet francez. Și, în împrejurările actuale, această imagine ia pentru noi un înțeles propriu național.

Când am văzut pe Vlaicu pentru prima oară zburând la București, am avut impresia că titanul înlanțuit, și-a rupt lanțurile sclăviei nedrepte, printr'o efortare eroică, și s'a ridicat, mai presus de limita pe care o pot atinge cei ce n'au încetat încă de a se târi, pe chiar aripile vulturului care-l chinuia!

*

Dar Vlaicu mai pregătește o mare isbândă aviației românești: vrea să zboare pe deasupra Carpaților, fără pașaport și fără învoirea jandarmului ungar.

Iar până la realizarea acestui mare eveniment, îndrăznețul și ingeniosul nostru inventator și cuceritor al aerului, va zbura la Blaj, cu prilejul serbărilor culturale dela 14, 15 și 16 august st. v.

Va fi un mare eveniment atunci când un român va reuși să planeze în zbor sigur și maiestos peste Câmpia Libertății. Acolo unde la 1848 s'a înălțat sufletul generației de-atunci pe aripile elocinței patriotice și desrobitoare a lui Bărnăuțiu, se va ridica acum, prin Aurel Vlaicu, toată generația de azi pe aripile vântului și geniului nostru național.

Și astfel, Câmpia Libertății, va deveni și... aerul libertății. Iar toți aceia cari vor azista la marile serbări dela Blaj, toți câți vor vedea pe Vlaicu înălțându-se mai sus chiar de locul înalt care a făcut nemuritor pe Bărnăuțiu și anul 1848, vor putea atunci pentru prima oară să respire un aer adevărat liber, cucerit prin geniul și puterile românești.

Veniți, prin urmare, în număr cât mai mare la Blaj, români de pretutindeni, ca să vă înfiorați de priveliștea zguduitor de impunătoare a lui Prometeu român care chiar cu aripile vulturului care l-a chinuit, reușește să cucerească aerul ce atâta vreme a vibrat formidabil de sfâșietoarele lui strigăte de durere!

Românii Parisului...

În țară, cine te aude că vrei să te duci în Paris, fără să aibă vr'o noțiune clară de felul de viață al marelui oraș, îți recomandă:

— Vezi, să fugi de români...

În tren, un român călător de plăcere până la Viena, îți strânge mâna la despărțire și te sfătuiește:

— O, numai de n'ai întâlni români...

În Paris, singurul cunoscut la care alergi pentru primele inițieri, izbucnește:

— Să fugi de cartierul latin, să fugi de români...

De ce, Doamne, aceste porniri lipsite de inimă, aceste nelegiuiri în contra oamenilor de același sânge, de aceleași deprinderi de viață, de aceleași aspirațiuni, rătăciți pe pământ strein!

Mai târziu puțin, înțelegi de ce.

Românii Parisului se disting prin anumite manifestări caracteristice în felul lor de viață și în felul intim al structurii lor sufletești.

Iată cum.

Întâi și mai întâi trebuie să socotim — între românii Parisului — pe ovreii Bernat, supranumit Plato, și pe demnul său compatriot Clarnet. Amândoi despărțiți de patria mamă de cel puțin zece ani își duc cu amar traiul pe pământ strein...

Bernot — să nu se confunde cu marele artist Brunot — a ajuns la Paris, ascuns sub tren, trei zile și trei nopți, negrit nu mai rău ca în vagoanele ungurești. Isprăvile lui în capitala lumii l-au făcut celebru printre compatrioții săi, iar valoarea lui în ale filozofiei i-au adus pe merit supranumele de Plato.

Dar Bernot a rămas cu mult în urma faimei lui Clarnet. Acesta din urmă a deprins atât de bine limba franceză, neuitându-și firește, nici limba maternă, încât e de mare folos altor specimene de români ai Parisului la traducerea tezelor de doctorat. Dar Clarnet folosește României și pe altă cale... a literaturii. A tradus în franțuzește „Hagi Tudose” al lui Delavrancea, are sub presă „Les Conteurs roumains” și în preparație pe lângă o serie de opere originale, „Legendes aicules” — *folklore roumain*.

După aceste notițe explicative ale personalităților celor doi români — Bernot și Clarnet — să vedem cum procedează și în manifestările de duioasă față de conaționalii lor, rătăciți în Paris...

...Într'o zi un actual doctor în litere, profesor în țară, găsește acasă o cartă a unui român — era Bernot — cu rugămintea de a-i fixa o oră să-l viziteze. Lucru făcut. Bernot începe prin a aduce laude activității literare a profesorului de care vorbim, neuitând firește să-l clasifice printre criticii noștri de frunte. Profesorul nostru, de altfel cu destul cumpăt, se simți — tânăr, de — măgulit de aprecierile unei persoane necunoscute.

Bernot se bucura. Primul pas îl făcuse.

Trece la al doilea. Se recomandă „om de litere”. Român, departe de țară, în haosul acesta în care e greu să ajungi chiar când ai talent, bietul Bernot tot reușise să fie colaborator, chiar la niște gazete de mână a doua, ca „Le petit Journal” „La Liberté” etc. Și cum avea nevoie de sprijinul unui critic...

Profesorul nostru, deși se codia să primească toate laudele literatului din fața lui, totuși era măgulit.

Bernot reușia mereu și se pregăti pentru al treilea atac.

— Vreau, d-le X, să solicit sprijinul d-voastre, și cum până acum n'am izbutit să pot trăi prin scrierile mele, sper cu timpul, deocamdată am nevoie de sprijinul d-voastre material...

Profesorul nostru a sărit, deodată, mușcat ca de șarpe.

— Cum, domnule, când eu deabia mă pot întreține pe mine, d-ta îmi vii cu asemenea propuneri?!

Bernot s'a mulțumit cu două prese și a plecat.

Dar Clarnet e și mai șiret ca Bernot. Zece luni din an nimeni nu stă mai bine ca Clarnet. Pe toți românii din Paris îi află, și cum aceștia sunt de cele mai multe ori feciori de bani gata, mănâncă, se'mbracă, trăește pe socoteala lor. Dar două luni, lunile de vară, când susținătorii lui se întorc în țară sau se instalează prin vr'unul din orașele Elveției, Clarnet, cu toată istețimea lui, o duce greu.

— Lunile de mizerie, mă cutare, (după prima cunoștință, îți zice pe nume) lunile de mizerie!..

În lunile de mizerie se mulțumește și cu o masă. Dar să i-o dai în bani, ca să și-i împartă el așa, să-i ajungă și de tutun.

Clarnet are însă un punct de superioritate în metodele lui de procedare. Traduce, popularizează scrierile români de seamă...

Află că în ziua cutare a mai picat un român la Paris. Stă în strada cutare, numărul cutare — le află repede. Carta de vizită prin care se anunță: Adolphe Clarnet.

După ce-și demite calitatea de roman:

— Am auzit, d-le X, că sunteți unul dintre bărbații cari încurajați literatura română și știu bine că vă bucură că și străinii au prilejul să cunoască produsele noastre de seamă în această direcțiune. Fiecare căutam a contribui la această operă de răspândire a cunoștințelor despre români și iată și eu, după mijloacele mele, am tradus... am încă sub presă... am în preparație...

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortizare
și cu cambii pe moșii, ori
case de chirie, sub condițiile
∴ cele mai favorabile ∴

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca Nr. 8.

: Casă proprie lângă filiala poștală :

Îți prezintă volumul: Pages roumaines *Hagi Tudose, traduction d'une nouvelle de Delavrancea par Adolphe Clarnet.*

— Da, domnule, îi răspunzi, mai să nu știi ce să crezi... cât costă volumul?...

— Costul volumului... mai nimic... 5 lei (e tipărit 2 lei), dar e vorba de încurajare... sunt și altele ce-o să apară...

Nu cunoști pe Clarnet, nu știi cu cine ai a face, scoți încurcat hârtia de 20 de lei și i-o prezinți. Clarnet, foarte curtenitor, mulțumește, îți mai trage o laudă și pe urmă cere voie — după ce i-ai plătit — să adauge dedicația: *A. Mr. X, en toute sympathie...*

A doua zi ești prietenul lui Clarnet, îți zice pe nume, te bate pe umăr, îți cere o țigare...

*

A doua categorie de români ai Parisului, sunt românii cartierului latin. De notat că în țara și orașul cu frontispiciul „*liberté, égalité, fraternité*” au năpustit de pe tot continentul tot ce lumea are mai pervers ca cugetare și ca pornire în neînfrânarea unei exaltări de libertate extremă. Pletoși, cu părării enorme și cu haine largi de sus până jos, figuri supte, cu ochii infundați, apărând numai dela 8 noaptea, visători netrebniți a tuturilor nelegiuirilor și neînfrârilor, tot ce mintea omenească poate să-și inchipuie ca decădere, s'au adunat aici la Paris. Și centrul lor este tocmai „le cerveau” al Parisului, cartierul latin.

Românii — adică copiii lui papă — cari trebuie să-și continue studiile, fie că sunt parale de risipit, fie că sunt învățăminte de tras, fie că e viață de stors, se grupează în cartierul latin. Nu-i vezi dimineața. Du-te la Vachette, la Clung, la Soufflet, degeaba. Ei apar totdeauna după masă, dela cinci în sus, rămân la cafenea trei ceasuri, la opt apare amica, cu ochii storși cu obrazul văruiț, la Mont Martre toată noaptea și dimineața — o dimineață cam lungă — somn dulce. Acești români nu urmează cursurile, fiindcă nu trec examenele, nu învață francezește fiindcă le sunt suficiente expresiunile de flirturi, nu vizitează muzeele fiindcă le fac rău morții, în schimb sunt în curent — o, dorul de țară — cu politica țării și fac beții monstre la vestea reușitei partidului pe plac... Apar — tot în interesul națiunii române — la întrunirile socialiste ale ovreilor și ale lui Racowski, ca să facă scandaluri și să injure... românește.

*

A treia categorie, românii cari fug de cartierul latin — idee... stau fie pe lângă cartier, fie în dreapta Senei, fie și mai departe. La al 7-lea cat, în camere strănte, îi găsești dimineața, la ora nouă, cu amica... La dejun cu amica... Seara, la cafea cu amica. Le place viața liniștită, retrasă. Fug de cartier — le e groază. În răstimpuri cetesc, fiindcă aceștia își trec examenele.

De știut, că nu sunt de blamat că am prietene veșnice. Parisul a ajuns deocamdată la această soluțiune: fiecare cu femeia lui. Străin la Paris, fără femeie nu se poate. Și câte din aceste pășări la voia Divinității nu vor fi reprezentând pentru mulți din străinii Parisului mijloacele cele mai eficace de a învăța limba franceză și de a-și ordona o viață, pentru lucru...

Contactul cu aceștia e dăunător numai din punctul de vedere că, vorbind românește, nu vei ajunge niciodată să te identificei cu spiritul limbii franceze.

*

Ultima categorie de români ai Parisului sunt aceia, cari încetează în realitate a mai fi ai Parisului ci sunt ai împrejurimilor Parisului. La Sceaux, Palaiseau, Asnières etc., la nu mai mare depărtare de 10 km. și de 20 de minute cu trenul, (câte 80 de trenuri pe zi) găsești răslețiți pe românii cei mai liniștiți

Aici, unde aerul circulă în voie, unde privești oferă ochiului o impresiune de mângâiere, câte o adiere de dor, dureros de plăcută, câte o amintire din frumoasele plaiuri ale Carpaților, câte o scântie de neînfrănată nostalgie, străbate sufletul românului înstrăinat...

Aici ore întregi își răsfoește hârtiile de studiu, aici își redactează lucrările, aici simte puterea de atracțiune a unei devotări încordate la muncă.

Apare la masă având în jurul lui pe cine știe ce olandez, turc sau american, — fiecare caută să prindă dela ceilalți ceva francezește — și caută să prindă prilejul de a avea grația nobilei doamne de casă de a schimba un sfert de ceas un crâmpeliu de conversațiune.

În orele mai răcoroase ia trenul, are nevoie de sbuciumul Parisului — sbucium să-i doboare sbuciumul sufletului. În mersul legănat al vagonului, el se lasă gândurilor, cari îl duc în țara lui...

„Pe marginile Teleajenului, stă ghemuită la adăpostul unei bucăți de stâncă, o gură omească sub niște straițe cernite. Fața-i — de copil — îi e palidă, ochii triști și visători îi sunt adânciți în mersul săltăreț al vâlorelor și cu mâna-i mică tot joacă niște pietricele svărlite de apă.

Tânăra soră — numai de 19 ani — își corne, în mintea ei preocupată, prin vălul tristei povești a vieții, tot ce primăvara anilor i-au dat mai scump inimii neîncercate.

Dar... sunetul ascuțit al bisericuței o chiamă la vecernie. Onusa, soră întru Hristos, părăsește cu un oftat lung locul singuratec al durerii ei adânci. O lungă cruce spre miez-noapte, și nu spre răsărit, căci mântuirea ei nu e dat să-i vie dela Dumnezeu coloralte religioase... O așteaptă dela dragul inimei ei tinere, dus departe, departe, se roagă pentru el și-și dorește ziua cea din urmă în mângâierea ochilor lui senini...

Sceaux—France.

Vasile V. Haneș.

CORRESPONDENȚE

DIN ITALIA

SCRISORI DIN MILANO

Convorbirea la ordinea zilei: caldul. — Inpotmolirea încrucișătorului „San Giorgio” — puține speranțe de salvare — 40 milioane daune. — O scenă emoționantă.

Cam greu acuma ca convorbirea să nu înceapă pe tema căldurii...

- Ce mai faci?
- Bine, mulțumesc.
- Ce căldură e?
- Uf! teribilă.

„Și tot așa mai departe o bună bucată de vreme — pânăce — pe nesimțite — convorbitorii au ajuns la îndărătnicia servitoarelor ori la precauțiunile contra holerei.

Dar, persoana de conversațiuni elegante, intelectualul ce nu-i place convorbirile prea comune și frivole — ne spune că a vorbi despre vreme e o probă de rău gust. Cam așa e, însă din fericire prostul gust e o opiniune; așa că — dacă se voiește — se poate avea o alta...

Alții spun însă, că argumentul timpului ca introducere al unei convorbiri, e poate o bună probă de bun gust; pentru că desigur e de prost gust a se căuta o introducere care ar fi de o originalitate artificială și a se aduce imediat un argument special care poate de multeori se plictisească pe interlocutor.

Așa — întâlnindu-ne cu o persoană și nu știm în ce dispoziție se găsește, dacă e grăbit sau are vreme de pierdut, dacă prezența noastră li-o plăcută sau chiar plictisitoare; ce-i de făcut — noi trebuie să știm — măsura în care să-i cântăm bucată (ar zice un muzicist). Ei bine, această temă a vremii, ne pune pe noi în gradul de a ști jocul — sau ca să-mi mențin specialitatea — (ad-hoc însușită) — de a ști tonul în care convorbirea se va desfășura. Că e căldură, o simțește și acela căruia îi vorbești — că toată ziua ni-se trece bând răcoritoare — cari dau mai mare probabilitate a unor

indispoziții de stomac, — iarăș nu-i nevoie de multă gândire: sunt expresiuni mecanice ce-ți permite să fi atent la mina ce o are convorbitorul. Așa că, odată intrați în discuție — suntem orientați asupra predispoziției interlocutorului și deci asupra câmpului discuției — economisindu-ne prin urmare o... desiluzie... sau chiar o *gaffe*. Căci de multeori ne putem găsi față'n față cu vre-o doamnă, (de domnișoarea nu vorbesc — căci în cazul acesta — o alta e introducerea) sau chiar un drum — care e cu totul străin de spiritul nostru, de vicața noastră poate nu-i cunoaștem nici profesiunea; atunci — pentru că vrem să fim persoane de bun gust — trebuie să ne deschidem intimitatea gândirii noastre?

Nu!

— Ce căldură e! și iață-ne — domnule — ori doamnă necunoscută că am început vorba. Să vorbim despre... vreme.

*

Se știe din informațiile publicate deja — despre înpotmolirea încrucișătorului italian „San Giorgio” în apropierea insulei Nisida — din împrejurimile Neapolului. Cauzele acestei înămoliri — după rezultatul anchetei oficiale se datorește — nu în urma schimbării semnalului — cum s'a spus la început ei din cauza puținei precauțiuni a comandantului care a navigat prea aproape de țărni și care a provocat înpotmolirea a mai mult dejumătate din navă — provocându-i mari spărturi, în urma cărora apa a inundat mare parte a navei — ce se susține grație puternicelor pompe ce absorb apa intrată.

Deși lucrările de salvare s'au început imediat și sub supravegherea însuș a ministrului marinei, totuși sunt încă îndoelnice speranțele de reușită — de oarece marea în ultimele nopți fiind agitată — lucrările au trebuit să fie întrerupte și în care timp apa a străbătut tot mai mult înăuntru și mărin și spărturile deja existente — așa, că frumosul încrucișător ce a costat circa 40 milioane e într-o adevărată criză de existență.

Comandantul încrucișătorului precum și alți doi ofițeri — în urma anchetei — au fost pedepsiți — primul cu suspendarea imediată — sub rezerva și a unei pedepse penale — iar ceilalți cu închisoare.

O scenă emoționantă s'a petrecut când comandantul — fiind nevoit a părăsi nava și îmbrăcat în mare ținută — cu decorațiile pe piept — căci e un vechiu căpitan cu peste 20 ani de navigare — și predând încrucișătorul noului comandant — trebuia să ție conform uzului o alocuțiune marinarilor așezați pe bord — câteva sute la număr; palid cum era, după două-trei vorbe fu silit să și-o întrerupă — înecat de lacrimi; scena deveni și mai emoționantă, căci plânsul nefericitului ofițer a găsit ecou în inimile marinarilor, ai căror ochi începură să lăcrămeze, cu toată disciplina și rigurozitatea militară.

Lucrările de salvare — continuă cum am spus, cu mare sîrguință și după demontarea și transportarea tuturor tunurilor — făcând zilele trecute — acum s'au început și demontarea altor piese grele precum și a două din cele patru coșuri mari ale încrucișătorului; toate acestea, numai spre a produce o ușurare a greutatei navei. Alte două-trei mari încrucișătoare stau în apropierea tovarășei lor — care demontată — face impresia unei muribunde.

După spusele unor specialiști, chiar dacă lucrările de salvare ar fi sfârșite cu succes — încă ar fi nevoie de acum înainte de cel puțin vre-o 10 zile.

Milano, august, 1911.

Anty.

**Fabrica de granit, syenit
industrie de marmoră și
ciselare de piatră a lui**

Iosif Nagy
Brașov, str. Fântânei Nr. 50.

primește și execută ori-și-ce fel de lucrări la clădiri, monumente mausoleuri în orice fel de stil. Luferează lucrări de marmoră pentru mobilaturi. În urma modernului aranjament de fabricație, prețuri ieftine. Din depozitul meu bogat de monumente, în care efectuează **vinderi în mare și în mic** luferez colegilor de branșe și obiecte singuratic, în prețul de fabrică.

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

Un curent bun în lumea bogată: Fondul Tache Protopopescu. — Călduri caniculare în București. — Holera nu îndrăznește.

Se pare că începutul s'a făcut dela moartea lui Carada. În memoria acestui mare român și neobosit muncitor, care, un șir lung de ani, fusese sufletul *Băncii Naționale*, s'a întemeiat cel dintâi fond cultural.

Acum familia răpaușatului Tache Protopopescu, cinstește memoria celui dispărut printr-o faptă din cele mai frumoase. Își exprimase, din vreme, dorința ca persoanele și instituțiile, cari ar avea intenție să dea coroane pe sieriul defunctului, fost economist de frunte și fruntaș liberal, să dea costul lor pentru formarea unui fond cultural, care să poarte numele mortului. Acestui fond i-se dăduse destinația de a ajuta pe tinerii merituosi și săraci în studiul specialității finanțelor și comerțului.

Din inițiativa dlui Dinu Brătianu s'a constituit un comitet, care a deschis liste de subscripție și le-a împărțit la mai multe bănci din București și din provincie.

Instituții financiare ca și persoane particulare au subscris sume frumoase, a căror cifră totală se apropie acum de 100.000 lei.

Dacă subscrierile s'ar opri aici — ceea ce, pentru cinești dărniciile românești, nu credem — ar putea sta în permanență la studii cel puțin 2 tineri, din dobânzile acestei sume.

Iar numele de *Tache Protopopescu*, mulțumită gândului bun al celor cel moștenesc și voinței celor ce l-au iubit și prețuit, va rămâne între noi prin încă o faptă bună.

Și nu pot să închid poarta minții mele amintirii unor înmormântări fastuoase, une-ori cu oaste multă, alte-ori fără oaste, dar cu cară întregi pline de coroane, pe cari le vede Bucureștii în fiecare an de câte 5—6 ori pe străzile sale de frunte. Uneori îți fac impresia zilei de 10 Maiu aceste desfășurări convoiuri funebre, din care nu regreta și nu plânge decât câțiva muritori cari merg în urma celui mort.

Și mi-am zis întotdeauna: ce faptă frumoasă ar fi ieșit de aici pentru o veșnică și cinstită pomenire, dacă ar fi fost cine... să se priceapă.

*

Dacă pe lunile iunie și iulie România a fost bântuită de multe ploi, aceasta primă jumătate a lunii august ne face să plătim scump zilele potolite ale lui captor. Fiindcă nu ne închipuim să ținem aceste călduri caniculare și după 15 august, când poporul știe, că s'a isprăvit cu vara și de aci, nu se mai scaldă...

De aproape o săptămână, a trăi în București însemnează eroism. Termometrul se menține între 38 și 42 grade. Cam pe aci... Dar bucureștenii se țin prost...

Arde astfaltul și piatra de jos, iar tabla de sus e gata să se aprindă. Crengile ofilite și triste nu se încumeta să se miște. Totul par'că stă și așteaptă... Când umbrele nopții prind a se risipi, aerul pare, că e și mai înăbușitor — și nici după miezul nopții nu vine o răcoare îndestulătoare care să îngăduie odihna.

*

Cu toată furia dogoritoare a căldurilor, însă holera nu poate să răsbătă. Se pare, că a fost norocoasă bucuria arătată de câteva săptămâni în acest ziar — și anume, că România se știe apăra bine, pe ici pe colo „cazuri suspecte” dar analiza n'a putut constata până acum existența baccilului teribilei boale.

Bun e Dumnezeu și vigilentă administrația sănătății publice — și vom scăpa și vara aceasta de dumneaici...

Correspondent.

Litere — Arte — Științe

CARMELA...

(După Edmondo de Amicis).

Carmela la genunchii tăi
În liniște eu stând,
Privindu-te în ochi cu drag
Și sărutându-ți chipul sfânt,
Îmi voi petrece zilele
Ce le-oi avea...

Nu simți, că sufletu-ți nu este
Mlădița verde ce se 'ndoae,
Ci un stejar ce'n vânt și'n ploae
Dă codrului întreg de veste
Că nu-și asvârle nici o foae?

Nu simți, că nu este putere
Ori care zeu ar zămislit-o
Și-or cât de vitreg ai simți-o,
Ce să te 'ndemne în durere
Să cânti funebrul imn: adio?

Pe suflet umbra inserării
Nu mi-a zvărlit mantia-i ruptă,
Eu voi să mor pe câmp de luptă
În nebunia avântărei —
Iar nu în schitul resemnării.

G. Milian.

Roma Vetus

Forul. — Coloseul. — Catacombele.

Roma!... Ce mici ne simțim încă din gara mândră a capitalei de astăzi... Printre trăsuri și tramvaie, ce-și încrucișează drumurile, străbatem, pe străzi ceva mai largi, pe lângă clădiri mai impunătoare și mai lacome de înălțimi de cât cele din Neapol și printre public ceva mai potolit, mai „roman” decât cel din sud — prin Roma de azi cu gândul la Roma veche...

Să spun tot ce-am văzut la Roma ar fi foarte greu — și împovărașor peste măsură! să spun ce am simțit, iarăși nu e tocmai ușor...

Prima noapte a ieșit silnic din cetate. Par'că n'ar fi vrut să mai plece niciodată. O simțeam cum se așează mereu și cum se pătrunde de sine, cum alungă șgomotele și cum își chiamă tăcerile din urmă... Par'că n'ar fi vrut să mai plece niciodată...

Am adormit târziu, și curând m'am deșteptat; apoi am adormit iară, și când m'am deșteptat a doua oară, plecase în sfârșit... Când poate umbrele ei cele din urmă se alungau încă pe Tibru în jos, ieram în picioare...

Drumul cel mai scurt între două puncte (hotelul și Forul roman) îl străbatem în câteva minute.

Mă opresc la intrare. Ca și un câmp semnat de morți, îmi face o mai grozavă impresie privind în întregime această ruină a veacurilor prăbușite și înmărmurite aici. Imprejur, Roma vie se ridică trufașă, conturându-se cu clădirile ei greoaie pe albastrul clar al înălțimilor; iar de aici, din lumea veacurilor coborite în tăcere, se ridică, abia, câteva mănunchiuri de coloane nizuind par'că să cuprindă zarea munților Albani și zarea țărâmurii de mare, unde se pierde Tibrul. Frânturi de coloane ce stăruiesc încă pe temeliiile de odinioară, leagă, pe ici pe colo, șiruri cari hotărnicesc fundamentele prăbușitelor temple; apoi, prin preajma Forului, zac, îngrămădite de mâna omenească, precum se adună laolaltă oasele morților desgropați, stane de piatră, măcinătură de zid — iar dintre ele se ivesc liniile marmorei albe, ca și niște cavouri într'un cimitir cu cruci răsturnate de lemn...

În For în preajma lui, nu mai stăruiesc decât

3 coloane din templul lui Castor, câte-va coloane din templele lui Saturn și Vespasian. Incolo, în afară de arcul de triumf al lui Septimiu Sever, care a scăpat aproape întreg din vijeliile veacurilor, totul e răpus de vreme, risipit și prăfuit. Nu mai sunt decât temelii, frânturi de zidărie și de coloane. Aici se ridică deasupra nivelului Forului temeliiile largi ale basilicii Iulia, alături un morman de pământ și de piatră fărâmițată forma odinioară temeliiile tribunei oratorilor, iar mai departe, în fund temeliiile templului Vestei — și vai celelalte mici grămăjui de țărână risipite pe aceste temelii înguste ale celei mai largi și mai temute domnii pământului!... Domnia păgână a marmorei voastre, a zeilor voștri, s'a cutremurat la licărirea zămbetului divin al iubirei — și, încercând s'o ucidă s'a ucis pe sine. Valuri de neamuri, fără nume și fără istorie, stăruite de pe țărâni fără nume și fără hotar au dat apoi năvală asupra ta Italie, iar tu, ca o răsempărare, ai cules din jertfa sângelui vărsat în arene și a trupurilor arse pe ruguri, credință pentru cei ce au dat gloriei tale lovitură din urmă. Cenușa Romei împărătești, acum zace la umbra mărețelor clădiri ale Romei regale. Pe ruinele ei s'a ridicat credința și alături de ea mai puternică Renașterea... Deasupra columnei traiane, care simbolizează cea din urmă desfășurare a puterii romane, spre a-și lăsa peste Dunăre numele moștenire — tronează statuia apostolului Petru, iar în Pantheonul ridicat în primii ani ai împărăției, se păstrează osemintele fruntașilor renașterii ai bisericii creștine și osemintele întemeietorilor Italiei moderne... Numai Coloseul, uriașă rămășiță a strălucitoarei puteri împărătești, zace încolăcit la capătul Palatinului, tăind drumul atâtor străzi mărunte de astăzi, ce au năvălit peste larga orânduire de odinioară... 524 metri ține în jurul temeliei, 187 metri lungimea ei, iar 155 lățimea. Înălțimea de azi a uriașei clădiri, care s'a păstrat aproape întregă, atinge 48 metri.

Pe niște ferestre mai largi, ca porțile unei cetăți, veacurile par a căta afară, iar când urci dintr'un etaj într'altul, par'că înaintezi pe piatra închegată de pe priporul unui munte, al cărui vârf fuge mereu... Ca prin niște largi intrări de palate, trepte lungi de piatră conduc dintr'un etaj într'altul, și pe cât e de mare sus numărul locurilor (87.000) pe atât de nesfârșite sunt galeriile și camerele subterane, cari adăposteau miile de creștini și de fiare... Călători grăbiți printr'o lume de basme, pornim, în fuga cailor, pe drumul prăfos spre marginea Romei...

Lăsăm ruinele prăbușite ale palatului, care poartă numele împăratului smintit al Romei apoi pe „*via porta San Sebastiano*”, pe lângă uriașele terme ale lui Caracala, cari, prin orânduirea lor, singure pot fi dovada unei strălucite civilizații, străbăteau înainte pe alături de *via Appia*, care conducea spre Neapol... Birjarul vorbește de împărăția Romei, de luptele, de viața lor privată, ca și când ar vorbi de rudele lui private. Fiecare dărâmtură stărnește elocvența lui. Tresem pe sub mărețele ruine ale zidurilor cetății eterne, apoi imediat pe sub un măreț pod, pe care tronul sboară spre „*stazione di Termini*” fluierând și hohotind batjocuritor... Afară, în larg, pe frontispiciul unei biserici singuratică, stă scris, cu litere mari: „*Quo vadis Domine?*” E în popor credința, că aici a întâlnit Petru pe Isus pe când fugea din Roma.

Și iată-ne la Catacombele Sftului Calist. Pe câmpul larg, ce se deschide înaintea ochilor, pornim în neștire în urma unui călugăr, fiecare cu lumânarea lui. Ne pomenim înaintea noastră, pe loc drept, cu o deschizătură îngustă, în al cărei întunec se pierd niște trepte ce coboară aproape vertical. Ca și când am coborî în altă lume, ne strângem rândurile și urmăm, într'o tăcere soră cu

Pilez Irma

atelier de coșete.

Arad, str. Deák-Ferencz 2.

Asortiment de corsete de specialitate

(calitatea cea mai bună)

executate după măsură, bandaje și aparate de răzimat drept (țitoare)

Se primesc reparații și curățiri.

— Cei din provincie să ceară înviațiuni referitor la măsură. —

taina, pe călugărul care, par'că inadins, tace și el... Cele vre-o 30 de lumânări abia pot să bată 3 metri înainte și trei înapoi, sfârticând noaptea de umbre, cari stăruiesc de veacuri în aceste adăposturi și spălând pereții coridoarelor, cari nu au pe alocurea o lărgime mai mare de 50 cm. Plăci de marmoră cu și fără inscripții, se ivesc din loc în loc pe pereți, însemnând morminte... Din spărturile, din polițele pereților, cari au fost morminte ori se pregăteau să fie, umbrele se alungă împinse de lumină, ca și colbul spălat de apă. Din loc în loc, se deschid încăperi mai mari, cari cuprind mormintele unei familii, ori altare de rugăciune, cu sculpturi cu statui, cu frânturi de marmoră. Oase omeneste se ivesc une-ori din țărână.

Sunt 17 chilometri de drum pe sub pământ — și abia într'o zi ar putea fi străbătut. Noi, după o jumătate de oră, împovărați de atâtea lumi cari dăinuiesc aici și urmăriți de valurile multe și atât de adânci ale beznei că ar putea îmbrăca întreg pământul — cerem călugărului să ne scoată la lumină. Ne mulțumim să privim afară câmpul semănat, sub care, cu străzile și altarele colorate în noapte și tăcere, zace orașul celor ce au suferit și au murit pentru viața cea adevărată a omenirii.

Romulus Cliflec.

O duminică în castelele romane

de Tiberianus.

Cine vrea să vadă cum petrece poporul Romei de astăzi și astfel să pătrundă mai bine în sufletul său, — să se urce într'o duminică dimineață în tramvaiul electric ce duce în castelele romane. La fiecare jumătate ceas vagoanele tramvaiului pornesc încărcate cu *popolani* și *popolane* ori cu băieți de prăvălie și mici funcționari însoțiți de drăguțele lor, cari se duc cu toți să facă o „*scampagnata*” prin castele și să mai guste puțin din deliciosul și parfumatul vin al dealurilor albane. Ajunși la răspântia dela Grottaferrata, unii o iau spre Frascati, alții se împrăștie pela Rocca di Papa, Marino, castel Gandolfo, Albano ori Genzano. De obicei, din luna maiu până în septembrie, în fiecare duminică se organizează într'unul din castele serbări cu diferite atracții, date chipurile în cinstea vre-unui sfânt-patron dar care de fapt sunt meșteșuguri să producă ceva alișveris negustorilor și în special nenumăraților birtași.

Programul acestor serbări e întotdeauna acelaș: concerte date de fanfarele locale (fiecare castel își are „banda” lui); curse de căte... doi cai care se întrec pe distanțe de 3—400 metri; luminărie cu focuri de artificii; și în sfârșit tombola, nelipsita romanilor și castelanilor speranța de a câștiga cu șazece de centime câteva sute, ori chiar câteva mii de lei.

Acestea sunt petrecerile oficiale. Afară de tombolă însă, ele au puțin succes, căci abia ajunși în castele, *giriții* noștri se reped să-și găsească loc în ospătăriile — *osterie* — locale unde se mănâncă puțin și prost dar se bea mult și bine.

Vinurile cele mai căutate le dau Frascati, Marino și Genzano, și populația capitalei e tot așa de mândră de ele ca de biserica sfântului Petru. Poeții locali numesc acest vin „licoarea blândă a castelelor” ori „nectarul auriu al dealurilor albane”. Din acest punct de vedere, nu se poate spune, că romanii de astăzi nu sunt demni strănepoți ai contemporanilor lui Horațiu...

Cine crede însă, că numai bărbații se împărțesc din nectarul auriu se înșală; femeile nu rămân mai pe jos și când n'a mai rămas pic de vin în pahare, ele sunt cele dintâi, care chiamă pe crișmar: „*Sor oste, un eltro mezzo litro*”... Și vine mereu „mezzo” după „mezzo”, până când chef, — sau „*la sbornea*” cum îi zic pe aci — e gata și toți sunt pe jumătate ori pe de-a întregul „*mbriachi*”... cred, că toți ați ghicit cum. Atunci încep să cânte... ori să se certe și dacă sunt slabi în partea întâia, sunt în schimb tari în cea de-a doua.

Să te ferească Dumnezeu să stai pe aproape când s'or lua la ceartă după chef câțiva români de aceștia „de Roma”. Nu mai vorbesc de câte ție dat să auzi, dar ești ușor expus să primești ceva ghionturi ori picioare, ori poate mai rău, căci cu toată legea severă care oprește portul armelor, toți poartă cel puțin un cuțit. Și certurile se nasc pentru fel de fel de nimicuri: pentru o vorbă care atinge susceptibilitatea aceluia cui i-e adresată (sunt de o mândrie nemaipomenită fii Urbei moderne!); pentru o aluzie răutăcioasă la adresa drăguței; ori pentru o neînțelegere ivită la jocul cu degetele „*mora*”, foarte răspândit deși e interzis de poliție. *Mora* se joacă în doi. Ambii jucători întind simultan mâna dreaptă cu o parte din degete întinse și cu celalalte închise și pronunță în acelaș timp o cifră care trebuie să dea suma degetelor întinse din ambele mâini.

Astfel un jucător care întinzând trei degete a pronunțat numărul șapte va câștiga dacă adversarul a întins patru degete. Când nu se nimereste suma, jocul e unul și se repetă până ce unul câștigă. Deseori se întâmplă însă că un jucător văzându-se prins de celălalt să închidă repede un deget sau să întindă încă unul; de aci ceartă și bătae.

Uneori cearta se naște din pricina politice. Într'o seară am azistat la o polemică violentă ce se desfășura de pe platformele a două vagoane de tramvai, între un socialist și un republican din Marino. Epitetele de „trădător”, „cosmopolit”, „burghez”, „exploatare” erau schimbate cu o furie nemaipomenită de cei doi concetățeni, cari sunt sigur, erau mult mai competenți să aprecieze vinul castelelor, decât idealurile partidelor respective...

Dar la urma urmelor și „*mora*” și politica sunt pretexte. Romanii din zilele noastre se ceartă des fiindcă sunt răi și certăreți din fire și au un temperament cu totul opus italienilor din alte provincii. Lombardii, bunăoară, sunt veseli și vesnic cu glumele pe buze; venetienii și piemontezii pașnici și cumpătați; toscanii, gentili și prietenoși. Chiar firea aprinsă și romantică a meridionalilor e preferabilă caracterului aspru al locuitorilor Romei și provinciei sale. Un ofițer italian îmi spunea că cei mai nedisciplinați soldați — și de aceea și cei mai des pedepsiți — sunt cei din provincia romană.

E curios că timpul nu prea a influențat firea acestei populații. Hyppolyte Taine, care a fost prin aceste locuri în 1864, în volumul *Rome et Naples* ne spune că și pe vremea lui clasa de jos a romanilor avea aceleași apucături violente.

Aceste apucături urite iau proporția de adevărate acte sălbatice seara când are loc întoarcerea din Castele. Tramvaiile sunt luate cu asalt și cu toate că la fiecare ușă e postat mereu câte un pichet de carabinieri, cei mai îndrăzneți și mai turmentați, dau peste femei, peste copii și bătrâni ca s'apuce mai repede un loc. Unii intră pe ferestre iar când carabinieri încearcă să-i tragă înapoi de haină, ei răspund cu lovituri de picior și în fața acestor argumente... oamenii legii sunt siliți să bată în retragere. Odată intrați în tramvai pe ușă sau pe ferestre, fiecare se așază tacticos ocupând cât poate mai mult spațiu.

Dacă întrebi pe un asemenea *civis* de pe malurile bătrânului Tibru pentru ce așa de puțin generos cu cealaltă lume, el îți răspunde imperturbabil în dialectul său: *Fò er comodo mio* sau cum s'ar zice pe românește: „Așa-mi place și așa fac”.

O notă veselă apare câte-odată în aceste certuri. Sunt răutățile pline de umor satiric pe care și le aruncă uneori adversarii.

E și aceasta o formă de luptă, însă mai puțin aspră și mai demnă de descendenții lui Juvenal. O asemenea „întepătură” auzită într'o seară la răspântia dela Grottaferrata merită s'o povestim, fiindcă ea cuprinde, poate, și o scuză pentru tot ce fac romanii duminică prin castele: Un grup de cetățeni, se prefăceau că nu știu în ce tramvaiuri trebuie să se urce spre a se întoarce la Roma, deși un conductor le dădea lămuririle necesare. Cum

ei continuau jocul lor spre a necăji pe conductor, acesta, pierzându-și răbdarea, le spuse în „romanesco”: — *Quanno se torna doi Castelli, se capisce sempre de mens* (Când te întorci din Castele, totdeauna pricepi mai puțin)...

Călători englezi despre români

de M. Beza

Din anul 1767 avem o broșură: *Tour in the East de F. Lord Baltimore*. În ea se cuprinde și un capitol, care ne privește, intitulat: *O călătorie pe uscat din Constantinopol, prin Runcchia, Valahia, Bulgaria, Moldavia, Polonia și Germania în Anglia*.

„Am plecat din Constantinopol în dimineața zilei de 22 maiu, 1764. Eram douăzeci și patru de persoane, cu două trăsuri și două mari căruțe, ducându-ne calabalăcul.

La 27, după ce trecurăm de *Chanara* în Bulgaria, ne-am întâlnit cu un prinț moldovean, care fusese depus și acum se întorcea la Constantinopol, cu un mare număr de trăsuri pline de slugi, și mulți moldoveni pe cai și pe jos, păzindu-l; căci aici și pe malurile Dunării pădurile gem de hoți.

Furăm sfătuiți de acest prinț, ca să ne împreunăm cu *capugiul*, care se ducea să înainteze pe noul prinț; și noi făcurăm așa, pornind a doua zi în tovărășia lui. Trecurăm *Charabournut* și ajunserăm seara la *Idos*, un frumos sat grecesc la piciorul *Mareului Balcan*, cum îl numesc azi turcii. De aci plecărăm dis-de-dimineață, spre a-l putea trece — de era cu puțință, într'o zi. *Marele Balcan*, altădată *Hoemus*, e un lanț de munți ce se ridică la o mare înălțime unul peste altul, și întinzându-se mai întâi din răsărit spre apus, apucă apoi o direcție nord-sud, care separă parte din Tracia de teritoriul sardian al Daciei.

La 4 Iunie, spre asfințite, trecurăm Dunărea, cu trăsuri și cai în două mari caiice.

Ne oprirăm o zi în Galați, care-i așezat pe țărmul fluviului în Valahia. După aceea ne urmarăm drumul pe largi șesuri necultivate, cu un pământ foarte bun, iarba fiind peste două picioare de înaltă — până în satul *Putsen*. Acest cuprius e bantuit de nenumărate roiuri de lăcuste, cari distrug orice fel de verdeață în chip surprinzător. În seara de 7 iunie am ajuns la *Birlatt* și în ziua următoare la *Gassoni*, amândouă așezări sărăcăcioase, și pământurile nelucrate; deși sunt din fire prea bune și pot fi arate cu mare folos.

Străbăturăm apoi prin păduri imense; ploii continue făcuseră drumurile așa de rele, că ieșirăm din ele târziu și cu mare trudă; și spre dimineață aflărăm, că suntem aproape de Iași, capitala Moldovei, dar unde nu puturăm intra înainte de revărsatul zorilor, din pricina noroaielor adânci din jurul orașului. Străzile Iașului sunt podite cu lemn, ca și dușumelele noastre; casele cu un singur cat, joase și sărăcăcioase, și puțin ceva mai bune decât cele din satele împrăștiate, pe unde ne oprirăm din timp în timp în drumul nostru; sunt zidite din pământ, afară de puține ce aparțin boierilor însemnați: într'unul din aceste bordeci, întinzând o mică saltea, ca să mă cule, tocmai când să închid ochii, o vacă mare ce umbla în jurul colibei — din lipsă de nutreț presupun, a mâncat paiea dela învălitoare și și-a vârit capul prin ea, deasupra patului meu; asta, adăugându-se la furnicarul de vermine, ce se găseau aici, m'a silit a veghea întreaga noapte, cum făcusem într'adevăr mai în toată călătoria mea.

Am locuit la o mânăstire a *St. Antonio di Padua*, unde am fost binișor întreținut și de ale mâncării și alte trebuințioase timp de două zile. După cină, venind vorba despre poezie, eu am zis, că „au fost în Anglia poeți eminenti”.

Dar ei răsără din inimă la spusa mea, zicând: „Limba engleză e așa de greoaie, că-i cu totul nepotrivită pentru poezie”.

Acești călghări vorbeau grecește, latinește și

Prima fabrică de trăsuri de pe câmpie.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

Asortiment stabil de mai mult de câte 40 bucăți!

calese diferite la dispoziție!

Telefon 439. Preț curente se trimite gratuit și franco!

italienește; dar mă întrebară: „Dacă Anglia era în Londra, sau Londra în Anglia?” Și păreau într'a-devăr a nu se îngriji deloc de asta.

Dupăce agentul printului ne procură o călăuză și cai, la 3 după amiază am plecat, și în aceiaș seară am sosit la *Tabora*, un sat tot așa de sărac ca și celelalte. De aci la *Stoephanest*, unde am stat o noapte; și în zorii zilei următoare am trecut râul *Pruth*, într'o mizerabilă plută, cu mare primejdie și greutate.

Invitare la serbările culturale dela Blaj.

Invităm cu toată dragostea întreaga obște românească la serbările culturale ce se vor ținea în Blaj, în zilele de 28, 29 și 30 August n., din prilejul adunării generale jubilară a „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român” și a adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român”.

PROGRAMUL:

I. Preziua serbărilor. (27 august st. n.)

1. Primirea și întâmpinarea comitetului central al „Asociațiunii” și al „Societății pentru fond de teatru român”.

2. Seara la orele 8 întrunire de cunoștință.

II. Ziua întâia. (28 august st. n.)

a) Dimineața la orele 7 și trei pătrare liturgică solemnă în biserica catedrală, celebrată de Ex. Sa P. S. D. Metropolit.

b) La orele 11 a. m. ședința I. a „Asociațiunii”, în biserica catedrală.

c) La orele 12 și trei pătrare deschiderea expoziției culturale a despărțământului Blaj.

d) La orele 1 și jum. d. a. banchet.

e) La orele 4 p. m. conduct etnografic. După aceasta d. dir. prof. dr. Ambrozie Chețianu va ține o prelegere populară.

f) La orele 8 seara „Concert”.

III. Ziua a doua. (29 august st. n.)

1. Dimineața la orele 7 și trei pătrare liturgică și parastas pentru întemeietorii „Asociațiunii”.

2. La orele 9 a. m. ședința primă a „Societății pentru fond de teatru român”.

3. La orele 10 și jum. a. m. ședința festivă a secțiilor literare.

4. După amiază la orele 4 ședința II-a a „Asociațiunii”.

5. La orele 8 seara „Mănăstirea Argeșului” și după aceea hal.

IV. Ziua a treia. (30 august st. n.)

1. Dimineața la orele 6 și trei pătrare liturgică și doxologia cea mare.

2. La orele 9 a. m. ședința doua a „Societății pentru fond de teatru român”.

3. La orele 11 a. m. alte adunări oficioase.

4. La orele 3 p. m. ședința continuativă a secțiilor științifice.

La orele 8 seara teatru.

Blaj, la 7 august n. 1911.

Dr. I. Maniu
prezident

Dr. V. Suclu, I. F. Negruțu sen.
viceprezidenții comit. sărbătorilor

Aug. Caliani, St. Pop,
secretari.

Ioan Fodor, St. Roșian,
casieri.

P. S. Invitări speciale nu se pot trimite.

INFORMAȚIUNI

Arad, 26 august 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță pe alocurea ploii furtunoase în temperatură.

Prognostic telegrafic: Căldură, furtuni.

Temperatura la amiază a fost de 27.2 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octomvre	Cor. 11.55
Grâu pe aprilie 1912	„ 11.75
Secară pe octomvre	„ 9.77
Secară pe aprilie	„ —
Cucuruz pe septemvre	„ 8.40
Cucuruz pe maiu 1912	„ 8.19
Ovăș pe octomvre	„ 8.90

Innotătoarea

de Matilde Serao

In regulă generală: femeia nu iubește marea. Nu o iubește pentru că în apă nu mai încapă nici o cochetărie; pentru că marea ne face plictisitori, ridicoli și nu admite nici o cochetărie și cari pe pământ fac triumful eternului feminism; pentru că în sânul Anfitritei chiar oamenii pierd gustul de flirt, sau dacă flirtoază, îl fac atât de neîndemânatic că își fac milă.

Cu toate astea, femeia face băi; și câteodată, devine chiar o innotătoare formidabilă. Pentru ce face bae? Pentru ce innoată? Misterul poate fi desvăluit.

Sportiva. Innoată ca să facă gimnastică sănătoasă, la aer deschis, în largul mării. Preferă plaja singuratică și apele adânci. Nici o cochetărie de toilette. Mâneci scurte, gâtul gol, picioare goale. Nu se păzește de soare; nu se teme de plescăiala apei. Oamenii o plictisesc foarte mult și scapă ușor de dânsii cu ajutorul a două bune brațe, innotând prin valuri ca un destroyer.

Cocheta. Innoată pentru a fi acompaniată. Costumul său e foarte complicat și abundența funtelor și a volanelor ar cufunda-o dacă nu ar avea în mod constant un cavalier ... marin alături de ea. Câte odată are doi, alte dați câte cinci. În acest caz, ea devine o navă de amiral. Și de această orice alta care face bae o... măsoară din cap până în picioare, cu un oarecare aer disprețuitor.

Fricoasa. Innoată... adevărată vine vorba că innoată. Innotdeauna are o barcă ce o urmărește, un inel de salvare la brâu, și un frate care o susține cu răbdare. Câteodată fratele e un văr: în care caz ea se prefacă că are mai multă frică și învață cu mult mai încet să innoate singură.

Originala. Innoată nu pentru sport nici cochetărie, ci pentru originalitate. Are costume bizare: roșii, albe, în dungi, pentru ca toți să o zărească dela un chilometru depărtare. Se avântă spre largul mării, cu curaj, se dă pe spate, face unde spumoase, înspăimântă toți peștii din vecinătate. Arată că nu vrea companie; pretinde că disprețuiește sexul tare. Cu coada ochiului, însă, numără toate benocurile ce o urmăresc în evoluțiile ei extravagante, de pe plajă.

Inamorata. Innoată numai pentru el. Iese singură, încet, fără să atragă atenția. El o urmărește și departe de privirile curioșilor, o ajunge. Ea poate astfel să-i spuie atâtea lucruri; și poate să audă tot atâtea altele. Și nimeni nu va auzi convorbirea lor! Și o singură între innotătoare propriu zis singura, ce găsește innotul un exercițiu destul de delicios.

Milano, 1911. Trad. din *Ilustrațiune Popolare de Anty.*

De-ale noastre.

Luni fiind sărbătoare, Adormirea Maicei Domnului, numărul viitor al ziarului nostru va apare Mercuri dimineața.

Toți participanții la festivitățile dela Blaj să nu uite că numele stației unde se coboară este *Kikküllö-szög* și nu *Balázsfalva*.

Episcopii români la serbările dela Blaj. *Primim știrea, că I. P. S. Sa mitropolitul Ioan Meșianu va pleca mâine la orele 4 și jumătate d. a., cu trenul la Blaj, unde va sosi la orele 7 seara, pentru a participa la adunarea generală jubilară a „Asociațiunii”.*

Mâine va pleca la Blaj și P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp dela Arad însoțit de mai mulți arădani. La Murăș-Ilia va urca trenul spre Blaj și P. Sa dr. Miron

E. Cristea dela Caransebeș, care încă va lua parte la serbările culturale dela Blaj.

Concurs. „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” va da pentru anul școlar 1911|12 următoarele burse:

1. Din „*Fundațiunea Ioan Petran*” două burse anuale de câte cor. 300--- pentru studenți universitari de naționalitate română, cari urmează la una din facultățile universității din Cluj. Cei împărțiți de bursă din această fundațiune vor fi obligați a lua parte la „Masa studenților academici din Cluj.”

2. Din „*Fundațiunea Ioan Gallianu de Kecskés*” o bursă de cor. 120--- anual pentru un elev de naționalitate română, care urmează la vreuna din școalele medii din Transilvania. Se vor preferi, în înțelesul literilor fundamentale, descendenții familiilor Popu și Antonu.

3. Din „*Fondul Avram Iancu*” o bursă de cor. 100--- anual, destinată pentru tineri români dela școale secundare.

4. Din „*Fundațiunea Radu M. Răureanu*” o bursă anuală de cor. 80--- pentru elevii de naționalitate română, cari urmează școalele secundare din Ungaria.

Cererile pentru obținerea acestor burse se vor înainta comitetului central al „Asociațiunii” (Sibiu, str. Șaguna nr. 6) până la 20 septemvre n. a. c. însoțite de următoarele acte:

a) certificat de botez;
b) certificat de studii în original sau copie legalizată (la universitari index) pe anul școlar trecut 1910 11;
c) certificat de paupertate; eventual
d) actele, cari să dovedească înrudierea cu fundatorul.

Cererile intrate după terminul indicat, nu se vor lua în considerare.

Sibiu, 25 august n. 1911.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”

Andrieu Bărseanu,
prezident.

Oct. C. Tăslăuanu,
secretar.

Din patrie.

Omor îngrozitor în Iva-mare. Maria (Măriuca) Constantin, era depravată din tinerețe, prin ce a cauzat multă supărare și rușine atât frunțașei familii, din care se trage, cât și cinstitului și blândului său bărbat: Timofteiu Constantin. Ca să se simtă mai liberă, ispitită de diavolul, s'a gândit cum ar putea ea asasina pe bărbatul său Timofteiu. Gândul acesta netrebnic l'a comunicat și servitoarei ce o aveau, promițându-i o vacă și 50 de fl., dacă îi va ajuta să-l omoare. Și s'au sfătuit să-l prăpădească cu dinamită câștigată dela tatăl servitoarei băieș de profesiune.

În 7 august, Măriuca a îmbătat bine pe iubitul său bărbat. Adormind bărbatul amețit, a înfășurat dinamită în poala cămășei, după șerpar. Apoi aprinzând fitila s'a depărțat de acasă. Peste câteva clipe dinamitul a explodat puternic, făcând tot ferferite pe nefericitul Timofteiu. Se vorbește, că ele au văzut pe fereastră, sermanul în momentul explodării s'a trezit înspăimântat și plin de întristare ar fi zis: „Vai Măriucă, oare ce ți-am făcut de mă omori?”

Dupăce femeile criminale se convinseseră că s'a dat ortul popii, la miezul nopții au dus cadavrul în o pădure la o distanță de vre-o 2 kilometri în nădejdea, că acolo îl va mânca ceva fiară sălbatică și așa nu se i va da nici odată de urmă.

Zadarnice fu însă toată precauțiunea, crima, aceasta repulsivă, aproape fără seamăn a fost descoperită, cadavrul s'a aflat, iar soția și servitoarea au fost arestate pe loc. La început au negat totul, dar în sfârșit, după două zile au recunoscut totul. Jandarmeria le-a arestat.

Coresp.

Foc mare. Din Ludoșul-mare ni-se scrie: În 22 august n. a. c. la ora 12 și jumătate din zi a izbucnit un foc groaznic în comuna noastră Ludoșul-mare, care ajutat de un vânt puternic a prefăcut în cenuse edificiile economice alor 28 familii împreună cu toată recolta adunată în acest an. Dintre acestea la 8 familii le-au ars și casele, scăpând bieții oameni numai cu hainele pe ei. Că focul nu a luat dimensiuni și mai mari, este a se mulțumi ținutei brave a pompierilor locali, cari sub conducerea harnicului căpitan d-lui Romul

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de gimnastică
institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Luca au putut localiza la timp focul. Asigurați au fost foarte puțini. — („G. Trans.“)

Takács Zoltán, faimosul patriot împintinat de odinioară, a fost condamnat pentru falsificare de bancnote, de tribunalul din Zürich la 1 an și jumătate temniță ordinară, și la expulsare de pe teritoriul Elveției pe timp de 20 ani. Individul acesta era pe vremuri capul studenției maghiare șoviniste și cel mai gălăgios apostol al kossuthismului. Indrăsneala cu care a smuls de pe monumentul Hentzi din Buda o cunună așezată de mâni pioase, i-a dat gloriola de erou. Mai târziu, a fost osândit la închisoare pe 7 ani pentru falsificare de monete.

Halucinații patriotice... Multe ciudățenii ne mai împărtășesc și ungurașii noștri — îndeosebi în timp de vară. Dar asemuitor celei ce a văzut lumina tiparului, zilele trecute, în răbdurile coloane ale unei fițișice șoviniste din Hódmezővásárhely ne dau și dânsii de tot rar.

E vorba de un fenomen ceresc ciudat din cale afară. Iată ce scrie:

„Spadă de foc pe bolta cerului. Ceice priveam marți după amiază cerul Oșorheiului dinspre sud, am fost mărturiile unui fenomen ceresc minunat. Fix la ora 6 căzu o stea, care în ciuda luminei soarelui formase un mănunchi de raze strălucitoare. Arătarea miraculoasă ținușe abea câteva clipe, ca în urmă risipindu-se să verse din două părți proiectile și limbi de foc în **colorile maghiare**. Fenomenul extraordinar, — pentru orice patriot mângăitor din cale afară — a fost urmat de o tremurare molcomă a atmosferei, însoțită de un murmur obtuz.

Arătarea a fost observată de mai mulți inși. Bărbați cu mari experiențe, cari au văzut și până acum număroase fenomene cerești, zic, că a fost o arătare neasemănat de frumoasă...“

Adorabili noștri șoviniști au ajuns să constate deci că și întinsul cerului lor o exclusiv maghiar, purtând tricolorul lor — armonios (!)

Gazetărașii aceștia se vede a poseda o vastă cultură modernă și îndeosebi *astrologia* li-e slăbiciunea. Că dânsii văd pretutindenea tricolorul lor, nu ne miră de loc cunoscându-le mania de a deriva tot din sorgintă maghiară. Doar nici nu-i așa de mult, de când un distins filolog al lor susținea că Ierusalimul, Cartagina, regele Nabucodonosor, ba chiar și strămoșii omenirei Adam și Eva sunt de origine neaș maghiară.

Ferice de tine nație ungurească, că neam ales ești tu pe acest pământ. Și zimbetul cerului, tricolorul tău și-l resfrânge — firește în ochii șoviniștilor muncii de frigurile patriotismului, din Oșorheiu.

Dela frați.

Marile serbări din parcul I. (București). Programul. Lămuriri pentru onor. public. Grand-oasele serbări organizate în parcul I. (Filaret) de Liga Culturală în zilele de 28, 29 și 30 August și pentru care s'a obținut *reducerea generală de 75 proc.* pe toate liniile C. F. R. ce vor desfășura după un program pe cât de bogat, pe atât de variat și de rar:

Sboruri cu aeroplane. Expoziție de porturi românești din toate ținuturile locuite de Români. Expoziție istorică și etnografică. Expoziție de pictură și sculptură. Concursuri de coruri populare. Muzici militare. Cărciuma artistică. Mare tombolă cu toate numerele câștigătoare. Bătăi cu flori, confeti serpentine și poștă. Premii de frumusețe. Dansuri și hore naționale. Piese teatrale la Arenele Romane. Cinematograful special. Doine din caval și buciom, cântate de ciobanii din Vrancea. Serenade

venețiene și coruri pe lac. Lupte romane, lupte de box, exerciții la bară, jocuri gimnastice etc. Water-hute. Curse de biciclete și automobile Călușei și dulapuri. Concurs de povestăși. Distracții americane. Concursuri de jocuri naționale. Artificii și rachete. Asaltul dela Grivița (30 August). Mare bal cu surprize.

Pentru serbările noastre se poate pleca în zilele de 26, 27, 28, 29 și 30 august și se poate înapoia la 28, 29, 30 31 august și 1 septembrie. Oricine poate călători cu ori-care tren și cu ori-care clasă, având la toate **excepționala reducere de 75 proc.**

Serbările încep la ora 10 dim. și țin până la ora 2 noaptea. Tramvaele vor fi la dispoziție în tot timpul. Parcul va fi bine luminat. Farul dela intrare va fi deasemenea luminat. — Programul zilnic se va anunța la timp.

Pentru expoziția de porturi românești, expoziția de stoffe, expoziția de pictură și sculptură ce se organizează cu această ocazie în pavilionul regal, se pot trimite de cei ce doresc, ori-ce fel de obiecte pe adresa Ligii Culturale, indicându-se și prețul dacă domni expozanți doresc ca obiectele să se vândă.

Societățile corale din București și din țară care doresc să participe sunt rugate să se anunțe de acum, spre a putea aranja amănunțit programul pentru producțiile muzicale ce vor avea loc la arenele romane și pentru serenadele venețiene.

Congresul din Boston al camerelor de comerț. Camera de comerț din Boston (America) prin intermediul atașatului comercial român din Viena, a invitat pe toate Camerele de comerț din România să participe la congresul Camerelor de comerț din America, ce se va ține în 1912 la Boston.

Insuși primarul orașului Boston roagă în special pe comercianții români să vie la Boston, unde vor putea admira frumosul oraș și în același timp vor stabili legături comerciale mai apropiate cu Statele-Unite.

In căutarea unei comori. Acum câteva zile au sosit în orașul Brăila comerciantul Satan Efendi și avocatul Ismail Sachi din Constantinopol, veniți aci, în căutarea unei comori ce pretind că ar fi îngropată din războiul ruse-româno-turc, în regiunea viilor, dela N. E. orașului Brăila.

Cei doi căutători de comori cari au autorizația autorităților d'aci, au început săpăturile fără să dea vre-un rezultat.

După afirmația celor 2 musulmani, comoara ar conține 86 ocale de aur în monede turcești.

Te-Deum-ul dela mitropolie. Joi fiind aniversarea nașterii principelui Ferdinand, un Te-Deum s'a oficiat la mitropolie de către arhiereul Theodosie Ploșteanu, vicarul mitropoliei, înconjurat de întreg clerul mitropoliei.

Au azistat la acest serviciu religios d. I. Lahovari ministru de domenii, d. Mircea Poenaru-Bordea, ajutor de primar al capitalei, d-nii generali Crăiniceanu, Zottu, Costescu, Gratzosky, d. Bărbătescu, directorul prefecturei, d. inspector Călinescu etc. etc.

Onorurile militare au fost date de un batalion din reg. 6 Mihai-Viteazu.

Un bust lui Grigorescu. Din Câmpina primim știrea, că d-nii Gh. Zodieru, farmacist și An. Scripca, directorul școlii primare de băeți de aici au luat inițiativa de a ridica un bust lui Nicolae Grigorescu, cel mai mare pictor român. Acest bust se va așeza chiar în fața casei unde Grigorescu a locuit peste 15 ani și unde a lucrat cele mai frumoase pânze ale lui.

Zilele acestea se va forma un comitet de acțiune care va lansa liste de subscripții și va stăruii pentru aducerea la îndeplinire a acestui scop.

Printul Iussuf Izzedinne Efendi, moștenitorul tronului otoman, se va imbarca pe crucișătorul „Medjidia“ pentru Constanța, în cursul săptămânii viitoare.

A. S. I. se duce să facă o vizită dupăcum

se știe împăratului Germaniei și se va opri o zi la Sinaia, în urma invitației M. S. regelui Carol. A. S. I. e așteptat să sosească mâine, duminică, în București.

Din străinătate.

Un atentat s'a încercat joi în contra ministrului de agricultură al Bulgariei Christov. Un sergent de stradă voind să ceară ministrului un serviciu, acesta a refuzat să-l primească.

Joi seară pe la orele 6, pe când ministrul eșia din casă, fostul sergent trase asupra lui mai multe focuri de revolver, fără a-l nimeri însă.

Un prefect trecând din întâmplare pe acolo, dădu alarma și atentatorul fu prins și arestat.

Ministrul a cerut sprijinul poliției pentru a fi păzit.

Știrea atentatului a produs o profundă impresie în Bulgaria.

Noul minister muntegrecan. Din Cetinje se anunță că ministerul Tomanovici a demisionat. Regele a primit demisia. A numit din nou pe Tomanovici președinte al consiliului și ministru fără portofol. Au rămas de asemenea în minister: Djucovici, ministru de interne și Yergovici, ministru finanțelor. Generalul Vukovici a fost numit ministru de război; consilierul de stat Dozici, ministru de justiție și Gregovici, consul la Scutari, ministru de externe.

Anularea procesului revoltei din Lisabona. Din Lisabona vine știrea, că procesul pentru revolta dela 7 aprilie a fost anulat printr'o hotărâre a camerei.

Toți cari au luat parte la această revoltă au fost amnestiați.

Tratatul pentru Maroc. Consiliul ministerial a aprobat întru toate instrucțiunile elaborate de ministrul de externe, cari au să servească ca bază de desbatere pentru Cambon. Reluarea tratatelor va suferi probabil puțină amânare din cauză, că Cambon s'a bolnăvit în timpul din urmă.

Boala lui nu e însă de așa, ca să inspire îngrijorări.

În Berlin s'au mai calmat spiritele și se nădăduște, că condițiile Franței vor fi acceptate în întregime.

Îmbucătățirea Finlandei. Ce era de prevăzut s'a întâmplat.

După confiscarea constituției și autonomiei a urmat și îmbucătățirea Finlandei din partea guvernului rusesc. Guvernul a propus, ca două părți din guvernamentul Wiborg să se încorporeze celui din Petersburg, iar țarul a aprobat.

O comisie specială va elabora un proiect de lege corăspunzător și îl va prezenta consiliului ministerial spre aprobare, dupăce va fi consultat și senatul Finlandei.

Mișcări antisemite în Anglia. În Dargeog, partea de sud din Wales s'au repetit tulburările contra ovreilor. Mai multe prăvălii au fost devastate și vr'o douăzeci persoane rănite grav.

Un juvelier evreu a amenințat cu arma mulțimea dacă se va apropia de prăvălia lui, și amenințarea a prins, căci nime n'a cutezat să se atingă de vitrina lui.

Ziarul „Jewish World“ serie, că de pe vremea cruciatelor nu s'au întâmplat evenimente asemănătoare.

Împărat judecat. Un avocat englez a publicat de curând o lucrare statistică asupra proceselor celor mai interesante și mai ciudate din punct de vedere social.

Printre aceste procese, figurează un proces al lui Petru cel Mare, pertractat în următoarele împrejurări:

Țarul Petru după ce cuceri Riga, dăruii favoriților săi, contelui Seremetien și Principelui Menicow, un mare număr de pământuri și case, dintre care una era a unui particular. Acest din urmă merge la Țar și i-se plânge de nedreptatea ce i-se făcuse.

Țarul asculta liniștit; însă fiind că nu știa, dacă omul are dreptate sau nu, îl trimite să se ducă la judecată spunându-i, că și el va merge ca părț înaintea judecătorilor dacă va fi nevoie.

Omul face proces; judecătorii însă nu-l pri-

mesc, fiind că Țarul dăruise casa, și Țarul se zicea, că nu poate fi judecat.

Omul spune, că însuși Țarul i-a zis ca să-l dea în judecată.

În aceste împrejurări, judecătorii se hotărăsă să facă judecata, și o fac mai întâi contra principelui Menciow, în mâinile căruia se afla acum casa.

Principele însă nu vrea să se judece sub cuvânt, că Țarul i-a dăruit casa, și nu s'a făcut singur stăpân.

Petru cel Mare, aflând de aceasta, poruncește ca să-l cheme și pe el la judecată.

Se duce la termenul hotărât, ascultă ce spune omul, și caută chiar să se apere contra omului cerând mai de multeori cuvântul. Cu toate acestea Țarul e condamnat, să înapoiască omului casa și pământul și să-i plătească cheltuielile de judecată. El se supune judecății, dă omului casa și îi plătește cheltuielile, iar pe judecători îi sărută pe fiecare pe frunte, pentru că au fost drepti.

Dar omul pe cine trebuia să sărute?

Turiștii în Elveția. Indată ce ai intrat în Elveția îi vei vedea în orice moment și în orice loc. Bine înțeles că-i vei întâlni cu deosebire pe drumurile ce duc la localitățile celebre, printre cari drumul Saint Gothardului ocupă un loc de frunte. Aci sunt în tocmă ca furnicile: bărbați, bătrâni, tineri, femei, copii, unii se duc la deal, alții coboară, câte unul, câte doi, colo un grup mai măricel, dinoace doi copii de 8—9 ani.

Bărbații sunt îmbrăcați în haine verzi, pantaloni scurți jambiere de piele, ghete cu talpa groasă prevăzută cu cuie. În cap pălărie mică, verde, ca cele de vânători, bastonul în mână, iar în spate, prins cu corchese pe umăr și subțiori micul bagaj format în primul rând din macferlanul care-i apără de ploie. Am întâlnit în praful drumului, pe unul în redingotă, mergând foarte tacticos.

Femeile poartă rochii scurte, bluze ușoare, în cap panamale, bastonul în mână și mantaua de ploie pe spinare. Încălțăminte ce poartă te degustă mai mult ca negreala de pe obraji sau corpurile lor fără nici un căpătăiu. Toate au ghete de dimensiuni colosale, cu elastic, cum purtau pe vremuri bărbații, tocuri joase și niște cue în talpă ca și când râurile au să se scurgă printre ele.

Multe își sumesă fusta cu ace de siguranță, nasturi, ba chiar cu acele dela pălărie, spre a o feri de praf, în schimb spre a le desluși mai bine enormele corăbii din picioare.

Turiștii și turistele sunt vecinic neobosiți. Plecați, cei mai mulți din diferitele orașe ale Germaniei, ei ard de dorința de a urca vârful mai înalte ale Alpilor, a privi de acolo răsăritul soarelui, a admira cursurile atât de interesante a le apelor, frumoasele lacuri — mări uitate de Dumnezeu — tunelurile Elveției și mai ales Simplonul și

Saint Gothardul, cu un cuvânt în pretențiile de care sunt stăpâniți turiștii nu se vor mulțumi niciodată cu ceea ce au văzut, gândurile și intențiunile lor avântându-se din ce în ce mai departe.

Ca o mare înlesnire ei poartă totdeauna voluminoase baedekere și ghide cu hărți amănunțite, pe care le studiază cu luare aminte la fiecare pas, astfel că se pot întoarce la căminele lor cu pretențiunea, că cunosc, mai mult sau mai puțin, părțile pe cari le-au vizitat.

O însemnată cucerire constituie pentru turiștii din locurile acestea floarea reginei, care se găsește cu foarte multă anevoință în stânci greu de atins, din care cauză prețul acestei rarități e foarte urcat.

Lucrul acesta mă face să mă gândesc la munții noștri unde floarea reginei se găsește din belșug, copiii văzând-o pe nimic.

Turiștilor nu le lipsește nici sângele rece, de care de altfel au nevoie. Citeam unui grup ce poposise spre a dejuna descrierea ce făcea Le petit Journal unei catastrofe întâmplată de curând în muntele Mythen de lângă Zürich unde patru turiști și-au găsit moartea. Fără a se opri din operația mâncării și fără exclamarea de spaimă caracteristică cocoanelor noastre ei au ascultat cu nepăsare povestirea grozavei nenorociri.

Unul singur a replicat în cele din urmă:

— Cam mulți, patru, într-o singură zi!...

Artistele Parisului. Cu prilejul accidentului nenorocit, care a pus capăt zilelor dragălașei artiste Lautelme, s'a scris în toate ziarurile străine și chiar în cele românești articole lungi, cu multe amănute din viața acestei: „jolie poupee de Paris“.

În timpul din urmă ziarele, caricaturistii, au făcut-o cunoscută pe artista Lautelme peste hotarele Franței.

Și, după ce a distrat Parisul fiind apreciată de toată lumea, acum, când moare, ne face să ne gândim la ceea ce poate lăsa după moarte un artist dramatic. Se stinge încet din memoria contemporanilor și în a doua generație desigur nu se va mai ști nimic despre el.

Artistele au avantajul că, de sunt simpatizate de vre-un poet genial, pot trece și ele la nemurire strecurându-se printre versurile lui.

Lautelme iute va fi înlocuită și uitată fiindcă n'a avut norocul unei Malibrau să fie reînviată de vre-un Musset în stanțe nemuritoare. Nu va rămânea decât câteva portrete ofilite și câteva anecdote, care chiar de pe acum ni-se par mai puțin hazlii.

Cine o va înlocui pe Lautelme? Căci Parisul are nevoie de astfel de păpușe de aceste efemere, cari o seară roiesc în jurul flăcării lui orbitoare.

Pentru o cotletă de purcel... E interesant foarte interesant chiar, un articol din „Le Matin“, în care se povestește o serie întreagă de nenorociri

întâmplătoare unui rabin din Tours, numai și numai pentru că a... mâncat carne de porc.

„La 19 octombrie, spun acuzatorii rabinului Brauer, a fost văzut la restaurantul unui hotel din Tours, mâncând dintr'o cotletă de porc“.

Când s'a aflat de acest mare scandal, ovreii localnici au tras lui rabi o bătaie sdравă, i-au luat hainele cu care oficia și l-au aruncat gol într'o gărlă.

Dar nu s'au mulțumit numai cu atât și l-au revocat și din demnitatea de ofician al cultului și pe urmă l-au excomunicat.

Bietul rabi se află acum la Paris împreună cu 8 copii, în cea mai neagră mizerie. A intentat însă un proces consistoriului israelit reprezentat prin baronul de Rothschild, Deutsch dela Meurthe, Cahen, Aron, etc., etc.

Ce va eși din acest proces nu se știe?

Nu e mai puțin adevărat, că vor fi mulți surprinși că în secolul acesta de aviațiune și de automobilism, să se arunce pe drumuri, în cea mai neagră mizerie, un om — fie el chiar rabin — numai și numai fiindcă a mâncat... o cotletă de purcel.

Nu vor fi lipsite de interes, de sigur, desbaterile acestui proces care promite să fie senzational.

Opinia publică franceză este de partea bietului rabin, care vede disproporția dintre crima... de a fi mâncat o cotletă de purcel și dintre pedeapsa ce i s'a aplicat.

Diverse.

Mulțumită publică. Tuturor prea stimatilor mei cunoscuți amici și stimatori, cari din incidentul festivităților, aranjate în onoarea mea de credincioșii parohieni de aici au binevoit a mă felicita de jubileul de 30 ani al preoției, pe aceasta cale le exprim adânc simțita mea mulțumită.

Asemenea rog pe prea stim. domni din comitetul aranjator, pe toți aceea prea stim. amici cari cu prezența lor au ridicat solemnitatea actului festiv și pe toți credincioșii și stimatorii, cari au contribuit cu obolul lor la prețul de cumpărare al crucii ce mi-s'a dăruit, — ca să primească mulțumita mea și asigurarea că stima lor va rămânea pentru mine un scump odor și suvenire plăcută.

În special cu adânc respect mulțumesc prea bunului meu arhieru Miron Cristea, care cu binecuvântarea arhierescă și felicitarea Sa a întărit sfîntenia actului solemn și prea plăcut au impresionat pe toți credincioșii. Mulțumesc Prea Cuv. Sale d-lui Traian I. Badescu și Prea on. domn Traian Oprea, — și tuturor fraților preoți.

Petrovasila (Românpetre) la 11/24 aug. 1911.
Ioanichie Neagoe, paroh, asesor consist.

Jocurile și destrăbălările în China. Mania jocului este peste măsură de mare în China. Se

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(34) — Urmare. —

Nu, nu!, — zberă o voce din mulțime. A noastră e răzbuurea! Bandele lor de ucigași mi-au ucis pe tetăl meu. A noastră e răzbuurea! Ei mi-au jefuit casa. Pe el! Pe el! Să omorim puil de năpărcă! Aduceți-vă aminte de cuvintele de mai înainte, când ne-au îndemnat să ne răscolim, ale preoților noștri. Noi suntem luptătorii, uneltele întru apărarea religiunii împotriva sacrilegilor și a ereticilor. Jos cu ei! Nu-i grație?

Mai mult nu s'a putut înțelege din vorbele lui, cari se perdură într-un amestec sălbatec de glasuri și în zgomotul armelor. Bătrânul călugăr benedictin ingenuche lângă victimă, și-și ridică mâinile spre cer, un om însă sări cu săcurea ridicată în cerc asupra tânărului francez. Tot așa de repede se aruncă însă și căpitanul de vânători la fiara setoasă de sânge și apucându-l îl svârli atât de puternic, încât acesta căzu icind la pământ. Ca o furtună se porni mulțimea între urlete furioase alergând în toate părțile și cu straturile puștilor zdrobiri craniul sermanului prinsonier francez.

Un cuțit i-se împlântă lui Prevost în umeri și o baionetă în șolduri. Dânsul căzu. Uli Goin alergă văzând nenorocirea întâmplată la căpitanul, însă prea târziu. Abia după ce se împrăstie mulțimea, care alerga jubiland după ceice târau cadavru tânărului francez, — putu să-l găsească.

Benedictinii omenoși dispuseră să ducă trupul sângerând al căpitanului într'o casă învecinată. Aici îl desbrăcară de haine, îi spălară rănilile și numai foarte anevoe reușiră să-i oprească prin aplicare de bandage sângele, ce se scurgea cu putere dintr'ânsul, apoi încercară să-l readucă la viață.

Uli Goin era cel mai nemângăiat, ceea ce însă îl făcea să fie și mai activ în opera de salvare. Înainte de ivirea zorilor în vreme ce țărani se reculegeau dormind din beție, bolnavul fu transportat la Disentis fără să-și fi mai revenit în fire. Aici stăpânul castelului Castelberg dăduse deja asil la vr'o 4—5 ofițeri francezi prinsonieri. Aici fu primit și Prevost la rugămintele stăruitoare ale părintelui Gregorius. Flavian zăcu toată ziua fără conștiință în urma perderii mari de sânge și a leziunilor numeroase primite în înghesuială și călărit în picioare de țărani. Era foarte îndoelnică rămânerea în viață a tânărului. Uli Goin nu se mișcă de lângă patul binefăcătorului său. Nici chiar neliniștea generală care umpluse valea, nu fu în stare să deștepte interesul credinciosului servitor.

Se lăți vestea prin țară, că Masseno cu armata sa a trecut victorios Rhinul și că acum ia cu asalt fortificațiunile trecătoare dela Luziensteig.

Bubuitul tunurilor, care se auzia dela Reichenau la poalele pasului Kunkelser anunțau clar prezența inamicului pe pământul Graubundenului. Gloatele se adunară de nou și Anton de Castelberg împărți poporul în pâlcuri. Ziua însă trecu în consfătuiri.

Ziua următoare, — era 6 martie 1799, — străbătu veste o nouă, care vără groază în locuitori. Era vorba anume, că generalul Demont de fapt se află cu brigada sa la Reichenau, unde a silit un batalion de austriaci să depună armele și are de gând să trimită un despărțământ din trupele franceze în susul râului, dealungul munților spre Ilanz și Disentis. Se născu ceartă, neînțelegeri, nehotărârea și disperarea se instăpâni pe oameni. Unii se refugiară fugind în văile învecinate, alții iarăș voiau să încerce a opune o rezistență neputincioasă. Generalul Loison înaintă fără să întâmpine vr'o rezistență serioasă până în Disentis, unde fu salutată cu frenesie de ofițerii din Castelberg. Generalul merse în persoană la Castelberg spre a mulțumi soției judecătorului țării, care îngrijise ca o mamă de ofițerii răniți. El cercetă și pe Prevost, care zăcea suferind în așternutul său și-l compătimi auzind de soarta vitregă a tânărului. Flavian însă nu-i putu răspunde. El strânse mut mâna generalului. Din căutătura ochilor săi ațintiți asupra beliducelui, se vedea, că-l recunoaște și-i pare bine, că-l vede. După ce lăsă o garnizoană mică în sat, Loison grăbi fără preget să se unească cu trupele generalului Demont. Mulțumită artei unui medic militar francez

joacă tot feluri de jocuri la noroc în cărți, zaruri, bile etc. Sunt oameni așa de pătimiși încât își joacă casa, moșia, femeia, copiii, ba până și hainele de pe ei. E o patimă așa de nebună, încât cei ce nu mai au ce pierde se reunesc la o masă specială spre a-și juca degetele dela mână și perzând și-le tae unul altuia cu o nepăsare îngrozitoare. Toate clasele sociale suferă de patima jocului și au început să se formeze asociațiuni pentru împiedecarea acestei nenorociri. În părțile nordice chinezii sunt și băutori fără cumpăt. Prin fermentarea diferitelor cereale, fac o mulțime de specii de băuturi. Pe lângă patima jocului și beției, mai vine apoi și destrăbălarea să mărească mizeria din China. Numai în Peking este organizată caritatea pe cât se poate. Azilul de noapte poartă numele de Casa penelor de găină, este un dormitor foarte vast cu podelele acoperite de un mare strat de pene, în care cerșitorii se adăpostesc pe apucate. Pe vremuri aveau și plapome, dar de-oarece toți le luau cu ei, administrația azilului a luat măsuri să se facă o învălitoare mare cât ține dormitorul. Ziua este trasă în sus și atârână sub tavan ca un baldachim uriaș; iar seara se lasă jos peste oameni și ca aceștia să nu se sufocă, sunt făcute în plapomă găuri, cât capul omului, până cari, cei ce se adăpostesc aci, își scot capul din plapomă și dimineața se dă un semnal la care toți își fereșc capetele, ca să nu fie trași cu plapomă cu tot în sus spre tavan și apoi fiecare își părăsește culcușul spre a se reîntoarce a doua zi să si-l reia dacă va mai găsi loc.

Obiceiul bacșișului. E un obicei foarte vechi și de sigur dacă s'ar găsi vre-un excentric care să facă o monografie documentată asupra lui, am avea de cetit multe și interesante ciudățenii.

Sunt interesante mai cu seamă nesfârșitele schimbări ale acestui obicei dela epocă la epocă și din țară în țară. Dacă un român, spre exemplu procedea în Austria ori Ungaria, în ceea ce privește bacșișul, ca în țara lui, nu arareori trece drept nabab și pentru aceasta darnicie e salutat ca un prinț al monedei.

Dar mai cu seamă în Anglia, obiceiul bacșișului începe să fie cu totul nesocotit. Cu toate aceste a fost odată în floare în țara lorzilor și a lăsat de pe vremea aceia amintiri foarte nostime. Iată una din cele mai reputeate:

Sir Timotheus Waldo, un bătrân căpitan al flotei engleze, fusese odată invitat la masă la ducele de Norfolk. Când să plece acasă, trebuia să treacă prin două rânduri de servitori. Căpitanul însă nu-și scoase mâinile din buzunar. Dar tocmai când fu la poartă observă că-și uitase mânușile. Un servitor le aduse, le dete căpitanului și totodată își întinse mâna spre a-și primi bacșișul. Căpitanul scoase mâna din buzunar și îi dete un șiling.

— Sir — zise cu dispreț servitorul — nu iau bani de argint.

--- Bun, — răspuse căpitanul îndată; atunci dă-mi înapoi șilingul și ține-ți mânușile; așa fac o afacere mai bună!

CĂRȚI ȘI REVISTE

Incurând am primit la redacție o broșurică mititică de snoave drăgălașe de d. I. Pop Florantin.

Broșura minusculă apărută în ediția a doua, poartă titlul „*Anecdote alese*“, cuprinzând anecdote versificate cele mai multe în jargon. Versificația ușoară, purtând o notă de veselie sufletească a autorului, denotă un bun mânuitor al versului popular și cunoscător al psihologiei poporului. Mai la vale dăm câteva spicuri amuzante, recomandând-o în atențiunea cetitorilor, cari doresc câteva clipe de veselie. Prețul 50 de bani.

Bine, și rău.

Sare danciu dăla cort
Urlând: — Valeu! tata-i mort!
Mai bine crapam chiar io!
Ba ferească Dumnezeu!
Vin parinte-l prohodește;
Că ți-am plăti românește.
Zice popa: Rău, prea rău!
Mângâe' v'ar Dumnezeu!

— Rău, prea sfinte, și nici prea,
— Cum mă cioară?

— Iacc'asa:

Că ne-a rămas prin grădini
Varză atâtea căpățâni.

— Atunci bine, zic și eu.

Bine făcu Dumnezeu.

— Făcu bine, și nici prea.

— Cum măi cioară?

Iacc'asa:

Că-mi vin porcii, și-o mânâncă.

Crăpat-ar fi toți de brâncă!

Sfântu iar: — Atunciai rău

Mângâe'v'ar Dumnezeu!

— Rău prea sfinte, și nici prea.

— Cum măi drace?

Iacc'asa:

Că tot prindem câte-un porc,

Și fript îl mâncăm în cort.

— Atunci bine, zic și eu.

Bine făcu Dumnezeu.

— Făcu bine, și nici prea.

— Cum, măi cioară?

— Iacc'asa:

Că românii sar cu pari,

Și-mi dau proască'n lingurari.
Și ne fac tot corb! și cioară!
Proască fac, și ne omoară.
Așa-au ucis p'al meu tată.
Da-le-ar Dumnezeu răsplată!

Vin parinte-l prohodește
Că ți-om plăti românește.

Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească, Influențe și conflicte de N. Iorga membru al Academiei Române. O prea frumoasă conferință, ținută la Academie în sesiunea anului acestuia, în care se ia în apărare direcția poporanistă, inaugurată din partea ardelenilor în literatura română. E o lectură plăcută și folositoare. Prețul 20 bani. Se poate comanda și prin librăria arhidiecezană.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Redactor responsabil: Atanaslu Halmăgian.

Un candidat de avocat

cu ceva praxă află aplicare momentană în cancelaria subscrișului

Dr. Ioan Moldovan, avocat.

Aiud (Nagyenyed).

Vând 50 m. măgi struguri

de masă în mic și mare, coșara de 5 kg. 4 coroane.

Popescu, notar.

(Nagyarád Com. Arad.)

Un candidat de avocat

cu praxă și un student în drept ca **scriitor** află aplicare momentană în cancelaria subscrișului

Dr. Aurel Iuga, avocat.

Beclean (Bethlen).

și mai ales naturei sale vâjnoase, tinere, după câteva săptămâni se văzu iarăș sănătos Prevost. Rănilor sale, cari în sine nu erau mortale, se vindecau încet-încet. Era slab însă de tot și nu mai foarte anevoie își venea în fire. Un cambiu, ce sosise pe numele lui la o casă de negoț din Basel, îi procură posibilitatea de a se îmbrăca de nou din creștet până în tălpi și de a se provedea cu unele obiecte, ce contribuiau la comoditatea lui. Pater Gregorius se îngriji, ca să aibă cărți, cari să-l distragă în singurătatea sa. Mai bucuros se distrăgea reconvașcentul scriind în orele libere epistole surorii sale. În fiecare săptămână îi trimetea câte o scrisoare. În primele scrisori îi descrie aventurile nenorocite, grație cărora ajunse la Disentis. Unele fragmente din epistolele de mai târziu ne vor reda cu însuș vorbele tânărului încercările și evenimentele extraordinare, prin cari a trebuit să treacă.

XX. Pasagiū din epistole.

„... Sărmană Sabină, așadară în haine cernite? În floarea vieții și deja văduvă? — scria dânsul surorii sale, când odată cu răspunsul, afla și vestea despre moartea soțului ei baronul de Sonenstein. — „Ah, de ce nu pot zbura și eu ca hârtia asta până la tine, să te strâng în brațele mele și să-ți svânt lacrimile! Nu te mângâe puțintel faptul, că mă mai ai pe mine și nu trebuie să jeleşti deodată moartea soțului și a fratelui? M'am bucurat văzând din descrierea ultimelor clipe din viața soțului tău liniștea cucernică,

care s'a înstăpănit peste sufletul tău. Imi scrii, că plângi. Dar e foarte natural ca să fie așa. Lacrimile, ce curg nu sunt isvorite atâtea din compătimirea pentru cel ce s'a dus, cât mai ales din pricină, că ni-s'a turburat viața în curgerea ei obișnuită. Obișnuințele acestea se schimbă cu vremea și de aceea se zice cu drept cuvânt, că timpul este cel mai bun doctor. Moartea însăși nu cred să fie grea, cum nu este greu a se naște. Natura este totuș mamă bună. În cele mai dulci bucurii totdeauna pune și un pic de durere foarte ușoară, din contră suferințele și durerea le îmbracă totdeauna într'o haină de mângâiere, care ne îndulcește chiar și amorul mahnirei, până într'atâtea, că ajungem să îndrăgim suferința răscolind-o mereu în vreme ce ea dispăre încet-încet.

Îndată ce ai adus rânduială în casă și ai regulat afacerea lăsamântului după cel mort, care, — conform dorinței ultime a acestuia, — te-a pus la adăpost față de celelalte rude, părăsește locuința, castelul, ținutul în sfârșit totul de ți-ar putea aminti trecutul apropiat. Cu principii religioase și filozofice reușești tot așa de puțin să lecuești durerea izvorită din pierdere, precum n'ai reuși să lecuești cu ele boale fizice. Măhnirea este o boală a sufletului de care suferă și animale, când li-se răpește ceva, cu a cărui vedere s'au obișnuit. Părăsește-ți casa și încearcă să te distragi în călătorii mai mici. Uită ceea ce a fost și adu-ți aminte, că ești încă a mea, precum și eu sunt al tău.

Cât despre însănătoșarea mea, nu trebuie să te măhnești. Tu însă-ți te poți convinge despre

asta din aceste șire și din trăsurile mânei mele, cari, — precum spune-ai și tu, — în prima mea scrisoare erau nesigure! Nu pot ce-i drept să es din casă din pricina timpului nestatornic, rece de april. Aș fi fost deja la tine să fiu putut. Trebuie să recunosc însă, că îngrijire mai bună, decât cea de care mă împărtășesc aici în castelul acesta vechiu întunecat și cu toate acestea ospital, nu aș avea nici să fi tu cu mine. Doamna de Castelberg, — o damă respectabilă și cucernică, mă îngrijește cu gingășia unei mame. De câteva zile am voe să iau prânzul la masă cu dânsa și se petrec după amezile în societatea dânsiei. De comun se nimeresc și unii dintre călugării claustrului de aici. Sunt bărbați buni, cu cunoștințe destul de vaste, — în felul lor, — și cu o educație științifică, însă unilaterală, de claustru. În deosebi îmi place bătrânul decan Basilius Veith, preotul uman dela Sedrun, precum și pater Vergilius Wenzlein, mai bine însă iubitul meu pater Gregorius filozoful cărunt, despre care ți-am pomenit deja în prima mea epistolă, mântuitorul vieții mele, care însă acuma tot mereu se ceartă cu mine, cam cum faci și tu, iubita mea Sabină.

Castelul însuș, măcară are abia treisute de ani, un fideicomis al familiei Castelberg, ca exterior este o grămadă întunecată de pietrii, în lăuntru însă e foarte drăguț și locuibil. Așezat în apropierea satului sau opidului, pe o movilă, apare ochilor asemenea unei grămezi de pietrii bătută de vremei.

(Va urma.)

Pentru sezonul de vară și toamnă!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe
lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

≡ atelierul meu de blănărie ≡

pentru toate lucrările ce cad în branșa
aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:
IOAN BĂLINT „JÁNOS“
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Imprumuturi

cu amortizație și împrumuturi
pentru funcționar, **vinderea**
și cumpărarea de moși
și parcelarea lor o mij-
locește mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

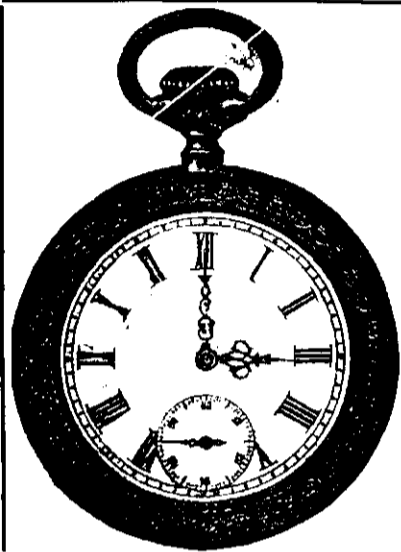
∴ Telefou Nr. 671. ∴

Atelierul de dentură

Radu Novác

Arad, Tököly-tér 7.

≡ Etagiul I. ≡

Cele mai bune **oroloage**

Cele mai solide și **juvaericele**

cele mai moderne

atît pe **bani gata, cât și în**

rate pe lângă **chezășie de 10**

ani cu prețuri ieftine, liferează cea

mai bună prăvălie în aceasta privință

îu întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologier în Szeged.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul“ (ad. scriu că au cetit anunțul în „Românul“). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Dumitru Martin măestru

tâmplar

Oreștie—Szászváros (cassa proprie).

Își recomandă atelieru bine
asortat cu materiale foarte
uscate. Intreprinde și execută
conștențios tot felul de lucrări
aparținător branșei acesteia,
aranjamente interne și lucru
pentru edificii, oriunde, și în
orice stil.

— Preț convenabil! —

Inștițare.

Am onoare a aduce la cunoștință p. t.
public și binevoitorilor mei prietini, că

Cafeneaua nea: „Erdely“

din nou și cu totul transformată even-
tual ajustată, o voiu redeschide solemn
Sâmbătă seara în 2 Sept. c. n. pe lângă
concert de orchestră de primul rang. Pen-
tru binevoitoarea cercetare se roagă:

Cu deosebită stimă: **Anton Balázs,**
cafegiu.

Au sosit cele mai frumoase și
mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileră exclusiv la mine.

Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Ospătăria și Restaurantul

la

„BOUL ROȘU“

ARAD

Am onoare a aduce la cunoștință onor.
public, că ospătăria de sus, care susțâ
pe numele meu ca proprietate de **30**
de ani, am ținut-o și o țin în cea
≡ mai perfectă curățenie. ≡

Pentru oaspeții din provincie stau la
dispoziție 15 odăi mobilate, stale pen-
≡ tru cai și căruțe, etc. ≡

Mâncări și beuturi escelente. Vinurile
mele proprii dela Mocrea (Apatelek).

Prețuri moderate și serviciu prompt și curat.

Cu stimă:

Gheorghe Vasits

Ospătar.

Săptămâna aceasta!

în curând deschisa prăvălie pentru articli de modă sub firma:

Frații Popper

în strada Forray, se pun în vânzare

Articli de modă:

Zephir englez	33 cr.
Delenuri în colori durabile	22 „
Batisturi de mătase în toate colorile	31 „
Luizin, mătase în toate colorile	48 „

==== pe un metru. ====

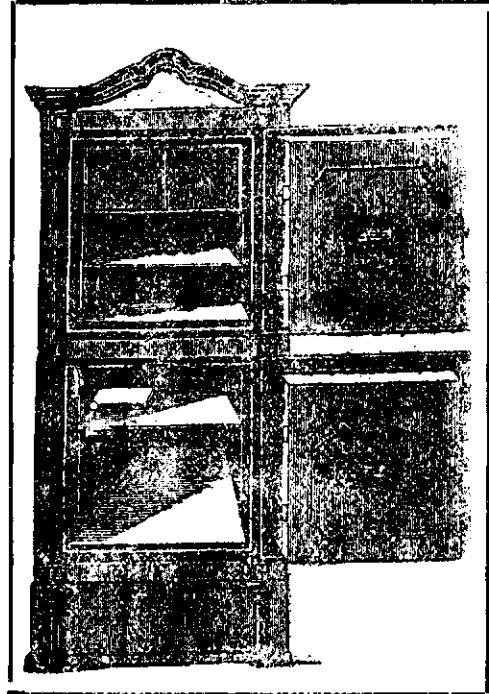
Rugăm binevoitorul sprijin.

Cu stimă:

Frații Popper.

Arad, str. Forray.

Prima fabrică transilvană
ces. și regală privilegiată de
Casse de fer și oțel și lăcătușerie de artă
și construcție instalată cu forță electrică.

Serviciu solid, prompt și conștientios.
Prețuri moderate.

Cataloage de prețuri gratis și franco.
Prima referințe.

E. Purece,
Sibiu-Nagyseben, Strada Faurului
(Schmiedgasse) Nr. 19.

Dacă ești om cruțător de banii tăi

atunci înainte de ce îți vei fi comandat sau voiești să-ți târguești ghete

cercetează cu toată încrederea marele magazin al

„Asociației călțunarilor din Arad”

Piața Libertății numărul 14.

Se află cele mai moderne și trainice ghete
pentru dame și domni, cu prețuri moderate.

Director: IUSTIN OLARIU.